

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

Инфляцияға шолу

2017 жылғы 2-тоқсан

Алматы, Қазақстан

Инфляцияға шолу Ұлттық Банктің тоқсандық басылымы болып табылады, инфляцияға әсер ететін негізгі макроэкономикалық факторларды талдауды, сондай-ақ қысқа мерзімді және орта мерзімді перспективадағы макроэкономикалық өлшемдердің болжамын қамтиды.

Құжат Ұлттық Банктің ресми интернет-ресурсында қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде электрондық нұсқада жарияланады.

Макроэкономикалық көрсеткіштердің болжамы 2017 жылғы 3 тамыздағы жағдай бойынша статистикалық ақпарат негізінде дайындалды.

МАЗМҰНЫ

Резюме	4
I. Макроэкономикалық жағдайлар және қаржы секторының дамуы	6
1. Сыртқы макроэкономикалық жағдайлар	6
1.1 Әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал.....	6
1.1.1 Мұнай нарығы.....	6
1.1.2 Түсті металдар нарығы	8
1.1.3 Азық-түлік нарығы	8
1.2 АҚШ-тағы экономикалық ахуал және ФРЖ мөлшерлемесі.....	9
1.3 Қазақстанның саудадағы әріптестер елдеріндегі экономикалық ахуал.....	11
1.3.1 Қытай	11
1.3.2 Еуропалық Одақ.....	12
1.3.3 Ресей.....	14
1.3.4 Біріктірілген сыртқы ІЖӨ және инфляция.....	15
2. Ішкі экономика	17
2.1 Ақша-кредит саясаты және қаржы секторын дамыту	17
2.1.1 Ақша нарығы және ҚРҰБ операциялары	17
2.1.2 Валюта нарығы және ҚРҰБ шетел валютасымен операциялары.....	18
2.1.3 Депозит нарығы	18
2.1.4 Кредит нарығы	19
2.1.5 Ақша агрегаттары.....	20
2.2 Бағалар және инфляциялық процестер.....	21
2.2.1 Тұтыну саласындағы бағалар.....	22
2.2.2 Нақты және ішкі сектордағы бағалар.....	22
2.2.3 Инфляциялық күтулер	23
2.3 Нақты сектордың дамуы.....	24
2.3.1 Ішкі сұраныс.....	24
2.3.2 Ішкі өндіріс	26
2.3.3 Еңбек нарығы және жұмыссыздық.....	29
2.4 Бюджет саясаты.....	31
2.5 Төлем балансы	33
II. Негізгі макроэкономикалық көрсеткіштер болжамы және ақша-кредит саясатының бұдан былайғы бағыттары	37
1. Болжамдарға арналған сыртқы өлшемдердің негізгі жорамалдары.....	37
2. Базалық сценарий бойынша болжам	38
3. Орта мерзімді перспективадағы тәуекелдер.....	41
Негізгі терминдер және ұғымдар.....	43
Негізгі қысқартулар тізімі.....	47

РЕЗЮМЕ

Жылдық инфляция бірінші тоқсанның соңында 7,7%-дан 7,5%-ға дейін баяулады және 2017 жылдың екінші тоқсаны бойы өзгеріссіз қалды. Инфляцияның баяулауы азық-түлік құрауыштарының жоғары салымының сақталуымен тежеліп отырды. Бұл ретте құбылмалы құрауыштарды ескермегендегі базалық инфляцияның көрсеткіштері төмендеуді көрсетті, осы арқылы тұтыну бағалары индексінің неғұрлым орнықты бөлігінің төмендеу үрдісі байқалды.

Жалпы алғанда, инфляциялық процестердің серпіні инфляциялық күтулердің тұрақты деңгейінің сақталуы, экономикалық белсенділіктің, тұтынушылық және инвестициялық сұраныстың бұдан әрі қалпына келуі, кредиттеу қарқындарының бірте-бірте жандануы, сол сияқты сыртқы нарықтардағы айқын еместіктің күшеюі жағдайында дамыды.

Әлемдік шикізат нарықтарындағы ахуал өндірістің өсу аясында екінші тоқсанның соңына қарай мұнайдың бағасын белгілеудің төмендеуімен сипатталды, бұл ретте тоқсанда орташа бір баррель үшін 50 долларға жуық деңгейде сақталды. Оған қоса, сүт және астық өнімдері құнының көтерілуі салдарынан азық-түлік бағаларының әлемдік индексінің күтілгеннен өзгеше неғұрлым тез жылдамдатылуы байқалды. Тоқсан соңында сыртқы монетарлық жағдайларды қатаңдату бойынша алғышарттар іске асырылды. Сыртқы сұраныс саудадағы әріптес елдердегі экономиканың өсуінің оң үрдістерімен қолданды, бұл өз кезегінде, отандық экспорт көлемінің өсу қарқындарының өсуіне ықпал етті. Ресей Федерациясында жыл басынан бастап инфляция қарқындарының баяулауы сыртқы инфляциялық аяның төмендеуіне әсер етті.

Елде іскерлік белсенділік қалпына келуін жалғастырды, нақты ІЖӨ-нің өсуі жылдамдатылды. Өндірістің өсуі шикізатты өндірудің ұлғаюына байланысты негізгі өнеркәсіп салаларында, ауыл шаруашылығында, қызмет көрсету саласында тіркелді. Өндірісті жаңғырту мақсатында инвестициялық белсенділіктің өсуі сақталуда. Екінші тоқсанда бөлшек тауар айналымының өсу қарқындарының артуы жалғасты. Осы жағдайда нақты сектордың дефляциялық ықпалының төмендеуін көрсете отырып, шығарылымның теріс айырмасы бірте-бірте қысқарады. Оған қоса, еңбек өнімділігінің өсуі аясында халықтың нақты ақша кірістерінің теріс серпіні тұтынушылық сұраныспен байланысты инфляциялық тәуекелдерді шектейді.

Тұтынушылық сұранысқа кредиттеуді бірте-бірте қалпына келтіру, атап айтқанда тұтынушылық кредиттеуді жандандыру қолдау көрсетеді. Жалпы алғанда, ақша-кредит талаптары бейтарап болып қалды. Ақша нарығында екінші тоқсанда өтімділіктің құрылымдық профициті сақталды. Осының салдары ретінде TONIA индикаторы пайыздық дәліздің төменгі шегінде болды. Ұлттық Банк артық өтімділікті басым түрде қысқа мерзімді ноттар арқылы алды. Ұлттық Банк 2017 жылғы маусымда базалық мөлшерлемені 10,5%-ға дейін төмендету туралы шешім қабылдады, тамызда ол 0,25 п.т. төмендетілді және 10,25%-ды құрады.

Базалық сценариядың өлшемдері шикізат нарығы бойынша тұрақты күтулер аясында бір баррель үшін 50 доллар деңгейінде қалады. Саудадағы әріптес елдердегі оң өсу қарқындарына байланысты сыртқы сұраныстың бұдан әрі қалпына келуі болжанып отыр. Бұл ретте сыртқы инфляциялық ая бойынша алғышарттар Ресей Федерациясындағы инфляцияның жылдамдатылуын күтуге, сол сияқты әлемдік азық-түлік бағаларының өсуіне байланысты нашарлады.

Базалық сценарий шеңберінде 2017-2018 жылдардағы экономика өсуінің нақты қарқындары қайта қаралды. 2017 жылы экономикалық өсу бойынша бағалау – 3,1%

деңгейінде неғұрлым оң болды. Бұл ретте неғұрлым жоғары базаны ескере отырып 2018 жылы экономиканың өсу қарқындары 3% деңгейінде болады деп күтілуде. 2017 жылдың екінші жартыжылдығында жылдық инфляция нысаналы дәліздің жоғары шегіне жақын болады, бұл азық-түлік нарықтарындағы ұсыныс күйзелістерінің ықпалына байланысты. Орта мерзімді болашақта инфляция шикізат нарықтарындағы тұрақты жағдайдың сақталуына, нақты тиімді бағамның өзінің тепе-теңдігіне жақын болуына, халықтың кірістерінің қысқаруы аясында шығарылымның әлсіз оң айырмасына, сол сияқты инфляциялық күтулердің төмендеуіне байланысты нысаналы дәліз шегінде болады. Инфляцияны болжау үшін мұнай бағасының төмендеуі, теңгенің айырбастау бағамының әлсіреуі, инфляциялық күтулердің өсуі негізгі тәуекелдер болып табылады.

Базалық сценариймен қатар қаралған бір баррель үшін 40 АҚШ доллары сценарийі инфляцияның 2017 жылы нысаналы дәліздің шегінен шығу және 2018 жылы нысаналы дәліздің жоғары шегінде қалыптасу ықтималдығын болжайды. 2017 жылы экономикалық өсудің қарқындары неғұрлым ұстамды деңгейде болжанып отыр. Осы сценарий кезінде неғұрлым ұстамды ақша-кредит саясатын жүргізу жоққа шығарылмайды.

I. МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАР ЖӘНЕ ҚАРЖЫ СЕКТОРЫНЫҢ ДАМУЫ

1. СЫРТҚЫ МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАР

1.1 Әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал

1.1.1 Мұнай нарығы

2017 жылғы екінші тоқсанда Brent маркалы мұнайдың орташа бағасы бір баррель үшін 49,7 АҚШ доллар деңгейінде қалыптасты (1-график), өткен тоқсанмен салыстырғанда баға 7,5%-ға төмендеді және 2016 жылғы тиісті тоқсанмен салыстырғанда 9,1%-ға өсті.

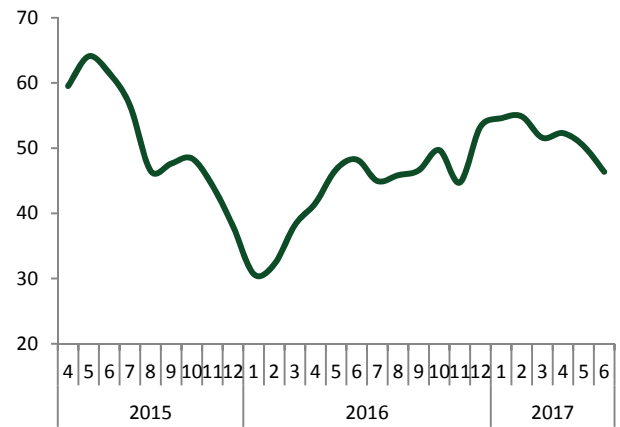
Бағаның төмендеуі мұнай ұсынысының өсу қарқындарының асуы салдарынан мұнай нарығындағы профицитпен қамтамасыз етілді, бұл бір тоқсан бұрын байқалған нарықтық баланстың бұзылуына әкелді (2-график).

Әлемдегі мұнайды тұтыну көлемдері өсуінің жылдық қарқындары алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда жылдамдатылды (1,0% қарсы 1,4%). Бұл ретте әлемде мұнайды тұтыну қарқындарының жылдамдатылуына негізгі үлес АҚШ-қа тиесілі, бұл жерде іскерлік белсенділіктің күшеюі аясында энергия ресурстарына деген сұраныс өсті. Оған қоса, алдыңғы тоқсанда мұнайды тұтынуды айтарлықтай қысқартқан, Үндістан тарапынан көмір су тегіне деген сұраныстың оң өсімі әлемде мұнайды тұтыну көлемдерінің өсуіне ықпал еткен оң фактор болды. Мұнай нарығындағы әлемдік сұранысқа Жапония теріс әсер етуде. Қытайдың соңғы бірнеше жылда ең аз оң үлесі байқалады (3-график).

Әлемдегі мұнай өндірісінің өсуі ОПЕК-тен тыс елдер тарапынан шикізат ұсынысы өсуінің жылдық қарқындарының күрт және қатты жылдамдатылуы салдарынан болды. Оған қоса, ОПЕК елдері тарапынан теріс үлес алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда ұлғайды (4-график).

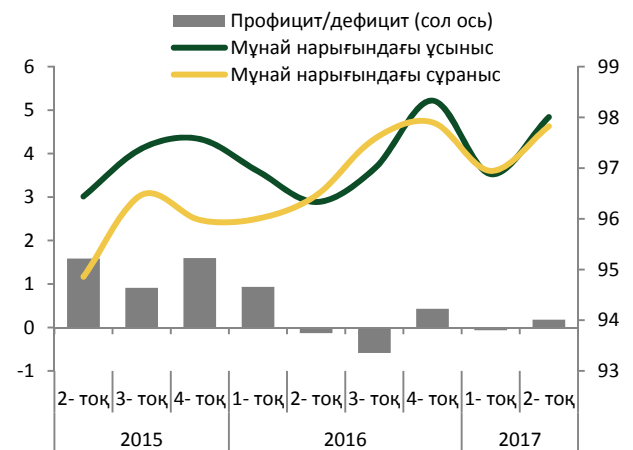
Канада, АҚШ, Еуропа және и Латын Америкасында өндірудің өсуінің жылдық қарқындарының жылдамдатылуы ОПЕК-тен тыс елдердегі мұнай өндірісі өсуі қарқындары ұлғаюының басты көздері

1-график. Brent сұрыпты мұнай бағасы бір айда орташа алғанда

Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

2-график. Әлемдік мұнай нарығындағы сұраныс пен ұсыныс, тәулігіне млн. баррель

Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

болып табылады. Канадада мұнай ұсынысы өсу қарқындарының ұлғаюы алдыңғы жылдың төмен базасымен түсіндіріледі, осы кезде ормандағы қатты өрт салдарынан Канаданың мұнай өндіруші компаниялары өндіріс көлемін төмендетуге мәжбүр болды.

2016 жылғы үшінші тоқсаннан бастап Канадада мұнайды өндіру көлемі қалпына келтірілді. АҚШ-та мұнайды өндірудің өсуі 2017 жылғы бірінші тоқсанда мұнайға деген әлемдік бағаның өсуінің салдары болды, бұл американдық мұнайшыларға тақта тас кен орындарында шикізат өндіруге мүмкіндік берді.

ОПЕК елдерімен мұнайды өндіру көлемін қысқарту туралы келісімге қол қойған Ресей және ОПЕК-тен тыс басқа елдер уағдаластық талаптарын қатаң сақтай отырып, әлемдегі мұнай өндірісінің өсу қарқындарына айтарлықтай оң ықпал еткен жоқ.

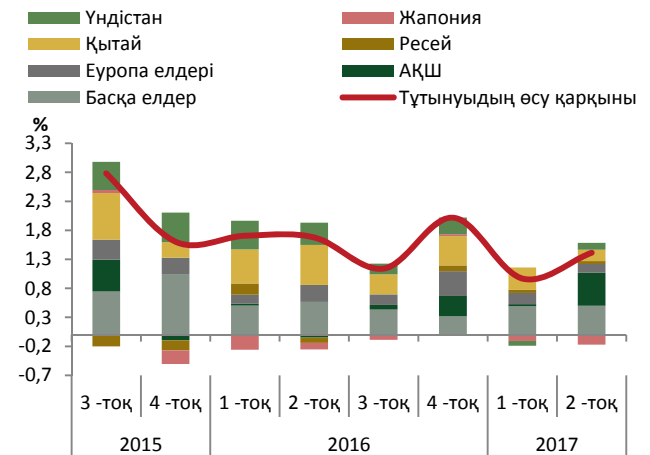
ОПЕК елдерінде өткен жылдың тиісті тоқсанына қатысы бойынша мұнайды өндіру көлемдерінің төмендеуі байқалды.

Сауд Арабиясы, БАӘ, Кувейт, Катар және басқа елдер сияқты ОПЕК елдеріндегі энергия ресурстары өндірісі көлемдерінің құлдырауы 2018 жылғы 1 сәуірге дейін қосымша ұзартылған Алжир шартының талаптарын орындау шеңберінде жалғасты.

ОПЕК елдеріндегі мұнай өндірісінің өсуіне Венесуэла тежеуші ықпал етеді, онда алты тоқсан бойы саяси және әлеуметтік экономикалық дағдарыс аясында мұнай өндіру көлемінің құлдырауы байқалды. Оған қоса, 2017 жылғы екінші тоқсанда ОПЕК елдері шеңберінде мұнайды өндіруге Алжир шартынан шығарылған Ливия және Нигерия оң үлесін жалғастырды.

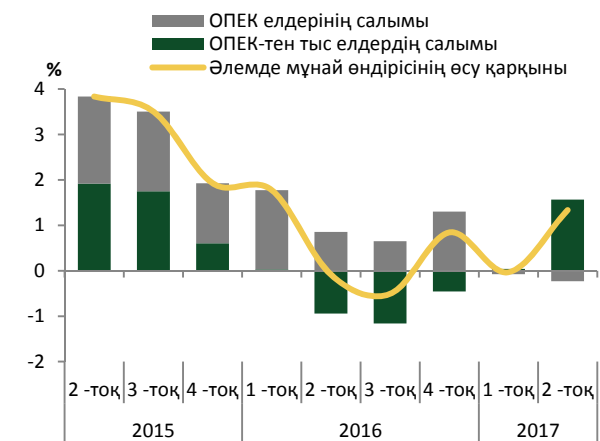
Мұнайдың әлемдік нарығында сұраныс пен ұсыныстың бұдан былайғы серпіні Алжир шарты шеңберінде елдердің іс-қимылдарына, сол сияқты американдық тақтатас мұнай нарығындағы ахуалға байланысты болады, мұнда мұнайдың әлемдік бағасының өсу аясында өндіру

3-график. Әлемде мұнайды тұтыну және елдердің салымы, ж/ж

Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

4-график. Әлемдегі мұнай өндірісі, ж/ж

Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

көлемдерінің қалпына келуі жалғасты.

1.1.2 Түсті металдар нарығы

Металдар нарығында 2017 жылғы сәуір-маусымда тоқсан ішіндегі әртүрлі бағыттағы серпін байқалды. Мыс, қорғасын және мырыш бағалары екінші тоқсанның басында төмендегенін көрсетті, бірақ кезеңнің соңында 2017 жылғы бірінші тоқсанның соңындағы деңгейге дейінгі қалпына келді (5-график).

Мыстың бағасын қалпына келтіру нарықтың күтілулермен салыстырғанда Қытайдың неғұрлым маңызды көрсеткіштеріне, атап айтқанда ІЖӨ-ге байланысты болды. Сонымен бірге, мыстың бағасын белгілеудің өсуі Чили мен Перуден экспорттық ұсыныстардың қысқаруына, сондай-ақ АҚШ долларының дамушы елдердің валюталарына қатысты құнсыздануына байланысты болды.

Қорғасынның бағасы Қытайдағы өнеркәсіп өндірісіне жағымды болуына байланысты, сондай-ақ қоймадағы шикізатқа әлемдік қорлардың қысқаруы себепті көтерілді.

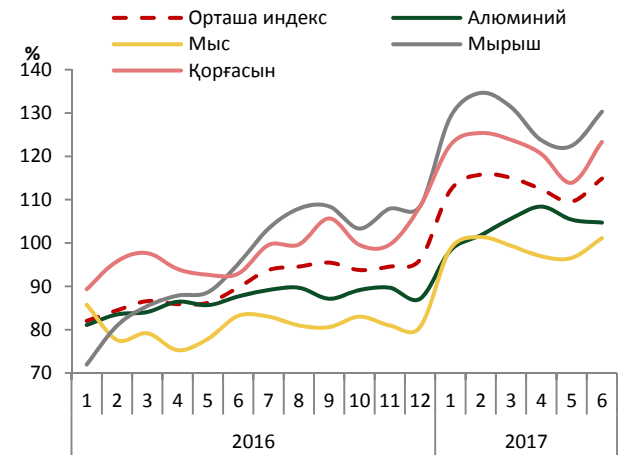
Мырыш бағасының аздап төмендегеннен кейін көптеген шахталардың жабылуына байланысты әлемдік өндірістің төмендеуі аясында қорлардың қысқаруына байланысты өсуі жалғасуда.

Алюминийдің талдау жасалып отырған кезеңдегі құны Қытай билігінің өндірушілерге қойылатын талаптарды қатаңдатуына, сондай-ақ елде қоршаған ортаны ластауды төмендету жөніндегі мемлекеттік бағдарламаны одан әрі іске асыруға байланысты төмендеді.

1.1.3 Азық-түлік өндірісі

Азық-түлік бағаларының ФАО индексі наурызбен салыстырғанда 2017 жылғы маусымда 2,4%-ға өсті. Бұл ретте қант пен өсімдік майы бағасының төмендегені байқалды. Ет, сүт өнімдері және астық бағасы талдау жасалып отырған кезеңде

5-график. Мыс, алюминий, мырыш және қорғасын бағасының индексі (2015 ж. қаңтар=100 %)

Дереккөзі: Bloomberg деректері бойынша ҚРҰБ есептері

өсуін көрсетті (6-график).

Қанттың бағасы Бразилияда, Таиландта және Үндістанда ауа-райының қолайлы болуына байланысты астық түсіміне нарықтың жағымды әсер етуіне қатысты төмендеді.

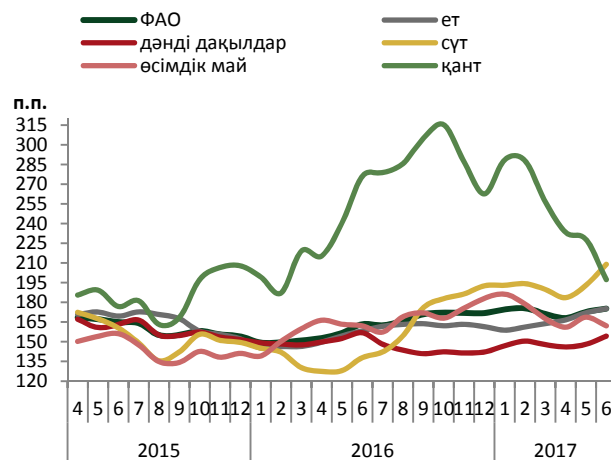
Өсімдік майының бағасы пальма майы бағасының төмендеуі аясында төмендеп отыр. Пальма майы бағасының төмен болуы себебі астық түсімінің жақсы болуына байланысты Оңтүстік Шығыс Азиядан ұсыныстардың маусымдық өсуін күтумен бірге импорттық сұраныстың қысқаруы болып табылады.

Халықаралық қорлардың, сондай-ақ ағымдағы экспорттық ұсыныстардың Азия елдері тарапынан импорттық сатып алудың күрт ұлғаюы аясында қысқаруы сүт өнім бағасы өсуінің жалғасуына себеп болды.

Ет өнімдерінің бағасы Мұхит елдерінен экспорттық жеткізулердің қысқаруына байланысты қой етінің бағасы өсуінің әсер етуімен ұлғайып отыр. Ет өнімі, атап айтқанда қойы еті бағасының өсуіне импорттық сұраныстың айтарлықтай өсуі қосымша қысым көрсетіп отыр.

Астық бағасының индексі өскенін көрсетіп отыр, ол АҚШ-тағы ауа-райы және климаттық жағдайлардың күйзелістеріне байланысты болды, ол жерде құрғақшылыққа байланысты белогы жоғары бидай түсімінің жағдайды нашарлады. Сонымен бірге, астық бағасының өсуіне Таяу шығыс елдерінің күрішке импорттық сұраныстың ұлғаюы себепші болды.

6-график. ФАО индексі (2002-2014 жж. = 100 %)

Дереккөз БҰҰ ААШҰ

1.2 АҚШ-тағы экономикалық ахуал және ФРЖ мөлшерлемесі

Экономикалық талдау бюросының бастапқы бағасына сәйкес АҚШ-тың экономикасының өсуі 2017 жылғы екінші тоқсанның қорытындысы бойынша 2,1%-ға дейін аздап жеделдеді (7-график), бұл нарықтың күтулеріне сәйкес келді.

Нақты ІЖӨ өсу қарқынның көтерілуі түпкілікті тұтынудың жеке шығыстары өсуінің жеделдеуі (жұмыссыздықтың тұрақты

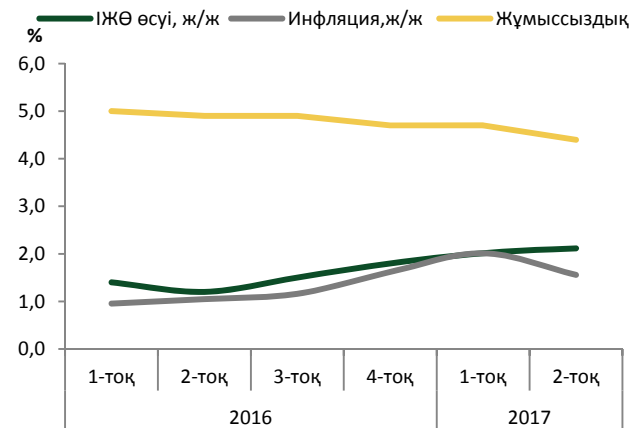
төмендеуіне және халыққа салықты қайтарудың кейінге қалдырылуына байланысты), сондай-ақ жабдықтау инвестициялардың және мемлекет шығыстарының өсуі нәтижесінде болады. Өсудің тежеуші факторлары тұрғын үй құрылысына жеке инвестициялардың төмендеуі және таза экспорттың бәсеңдеуі болды.

Жылдық инфляция нысаналы деңгейден 2% алшақтап, маусымда 1,4%-ға дейін бәсеңдеді (7-график). Осы төмендеуге бензин, көлік құралдары және байланыс қызметі бағасының құлдырауы себепші болды. Инфляцияны қолдау факторлары жалға алынған тұрғын үйдің, көлік, білім беру және медициналық қызмет көрсету бағасының көтерілуі болды.

АҚШ-тың экономикасының толық жұмыспен қамтылуға жақын деңгейде жұмыс істеуі жалғасуда. Мәселен, Еңбек статистикасы бюросының деректері бойынша АҚШ-тағы жұмыссыздық деңгейі 2017 жылғы наурыздағы 4,5%-бен салыстырғанда 2017 жылғы маусымда 4,4%-ға төмендеді. Бұл ретте жұмыспен қамтудың аздап өсуі денсаулық сақтау, әлеуметтік көмек, қаржылық қызмет және өндіруші өнеркәсіп секторларында байқалды. Сағат бойынша жалақының өсуі тұрақты түрде инфляцияның жоғары деңгейінде тұр және жұмыс берушілердің білікті жұмыс күші үшін бәсекелестігін көрсете отырып 2017 жылғы маусымда 2,5%-ды құрады.

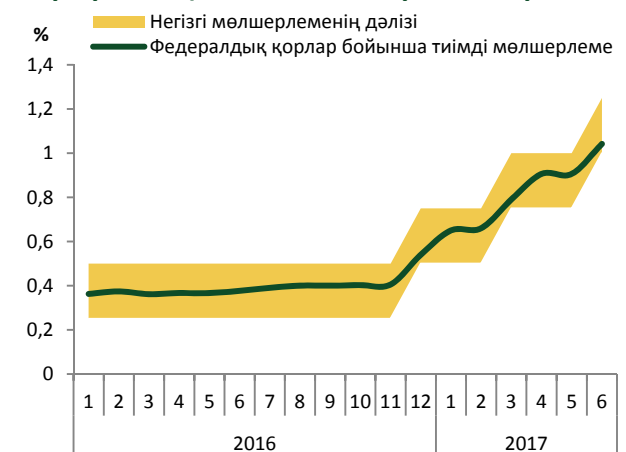
Нәтижесі ретінде, тұрақты экономикалық өсу және еңбек нарығының оң серпіні АҚШ-тың ФРЖ басты мөлшерлемесі дәлізінің 2017 жылғы маусымда 1%-1,25%-ға дейін 25 базистік тармаққа көтерілуінің себебі болды (8-график). Сонымен қатар, Ашық нарықтағы операция жөніндегі федералдық комитет жақын арада өзінің балансындағы мемлекеттік және ипотекалық облигацияларды біртіндеп қысқарту

7-график. АҚШ экономикасының көрсеткіштері

Дереккөздер: U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA), U.S. Bureau of Labor Statistics (BLS)

8-график. АҚШ-тағы мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

жоспары туралы мәлімдеді¹. Алайда инфляцияның жоспарланып отырған бәсеңдеуі ақша-кредит саясатын одан әрі қатаңдатуға кедергі болуы мүмкін.

1.3 Қазақстанның сауда әріптестері елдеріндегі экономикалық ахуал

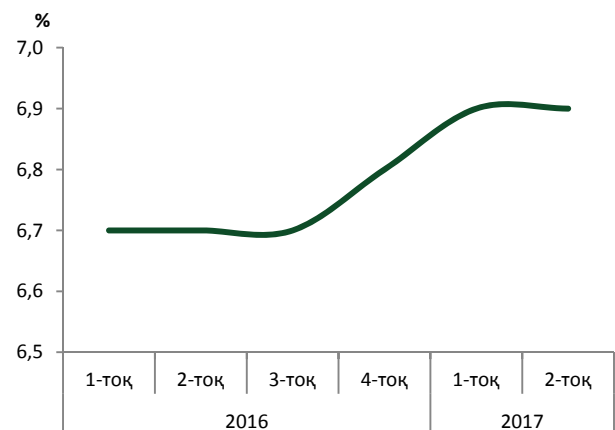
1.3.1 Қытай

2017 жылғы екінші тоқсанда Қытайдың ІЖӨ өсуі жылдық көрсеткіш бойынша өткен тоқсанмен салыстырғанда өзгерген жоқ және 6,9%-ды құрады (9-график). Қаралып отырған кезеңде Қытайдың экономикалық өсуіне әлемдік сауданың жеделдеу, мемлекеттік ынталандыру шараларының жалғасуы (инфрақұрылымға инвестициялар және бизнеске салықтық жүктеменің төмендеуі), сондай-ақ тұрғын үй құрылысымын белсенді кредиттеу оң әсер етті. Сонымен қатар, ІЖӨ-ні 2017 жылы 6,5%-ға өсіру бойынша үкіметтік мақсатты және бірінші жартыжылдықта экономиканың қалыпты өсуін ескере отырып, мемлекеттік кәсіпорындардың берешегін азайту мақсатында өсудің кейбір әлсіреуін күтуге, ипотекалық кредиттеуді тежеуге және қаржы саласындағы жүйелік тәуекелдерді төмендетуге болады. Трамптың протекционизм саясаты жағдайында АҚШ-пен сауда қатынастарының ықтимал нашарлауы, сондай-ақ Brexit-ке байланыс ЕО елдері экономикасының бәсеңдеуі тәуекелдің сыртқы факторлары болып отыр.

Жылдық инфляция 2017 жылғы наурызда 0,9%-ға дейін төмендегеннен кейін маусымда 1,5%-ға дейін жеделдеді (10-график). Қызмет көрсетудің ауқымды спектрі мен тұрмыстық заттар бағасының тұрақты өсуі байқалып отыр, бұл ішкі тұтынудың өсуін көрсетіп отыр. Бұл ретте азық-түліктің, бірінші кезекте көкөніс пен шошқа етінің бағасы төмендеуде.

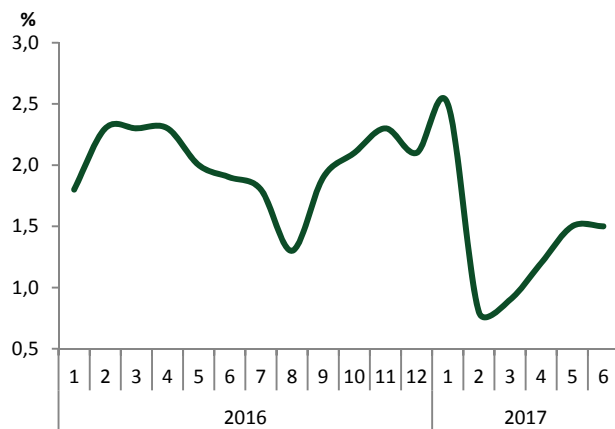
Жалпы алғанда, тұтыну бағалары бұдан әрі азық-түлік бағасының төмендеуі әсерінің біртіндеп жойылуы және қызмет көрсету

9-график. Қытай ІЖӨ нақты өсуі, ж/ж

Дереккөзі: Bloomberg

10-график. Қытайдағы инфляция, ж/ж

Дереккөзі: Қытайдың Ұлттық статистика бюросы

¹ Бастапқыда баланстың қысқаруы 10 млрд. АҚШ доллары деңгейінде болатыны және 50 млрд. АҚШ долларына жеткенге дейін тоқсан сайын осы шамаға ұлғаятыны жоспарланып отыр.

бағасының көтерілуі жалғасуының әсер еуімен қалыпты өсуін көрсетеді.

Алайда бейтарап ақша-кредит саясаты, сондай-ақ өнеркәсіптегі баға өсуінің бәсеңдеуі (2017 жылғы наурыздағы 7,6%-дан 2017 жылғы маусымдағы 5,5%-ға дейін) инфляцияның өсуін тежеу факторлары болады.

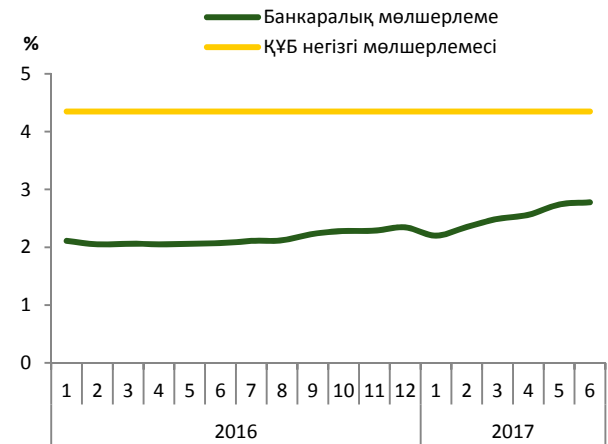
2017 жылғы екінші тоқсанда Қытайдың Халық Банкі басты мөлшерлемені бұрынғы деңгейде сақтай отырып, жалпы алғанда бейтарап ақша-кредит саясатын жүргізді (11-график). Бұл ретте өткен тоқсандағы қысқа мерзімді және орта мерзімді қарыз алу мөлшерлемесінің көтерілуіне, сондай-ақ банкаралық операцияларды реттеудің күшеюіне байланысты банкаралық қарыз алу мөлшерлемелері өсті. Мәселен, SHIBOR бір күндік мөлшерлеменің шамасы 2017 жылғы наурыздағы 2,49%-дан маусымдағы 2,78%-ға дейін көтерілді.

Юаньнің АҚШ долларына қатысты орташа айлық бағамы бір АҚШ доллары үшін наурыздағы 6,8935-тен юаньнен маусымдағы 6,8068 юаньге дейін нығайды (12-график). Нығаяудың негізгі себептері ақша нарығы мөлшерлемелерінің ұлғаюы, АҚШ долларының жалпы әлсіреуі, сондай-ақ мамырдың соңында баға белгілеу формуласына қарсыциклдік түзету коэффициентінің Қытай Ұлттық Банкіне бағамға алыпсатарлық қысымды тежеуге және іргелі факторлар серпінін жақсы көрсетуге мүмкіндік беретін бағамын енгізу болды.

1.3.2 Еуропа Одағы

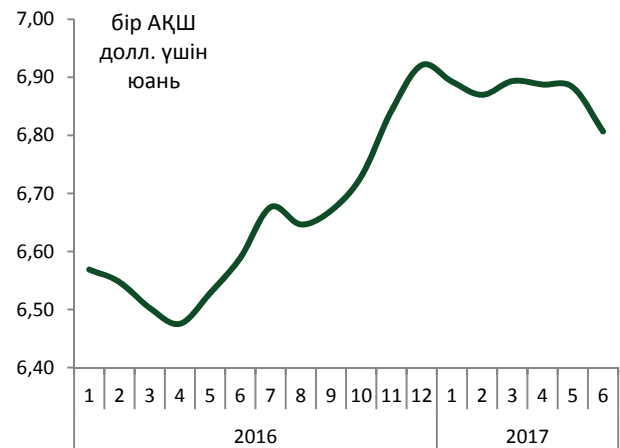
Eurostat-тың бастапқы бағалауына сәйкес, ЕО экономикасының 2017 жылғы екінші тоқсандағы өсуі жылдық көрсеткіш бойынша өткен тоқсанмен салыстырғанда 0,2 п.т. жеделдеді және 2,3%-ды құрады (график 13). Бұл ретте өсудің жеделдеуі Ұлыбританияны қоспағанда, ЕО барлық негізгі елінде байқалды. Өсудің негізгі көздері бұрынғыша қолайлы кредиттік

11-график. Қытайдағы мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

12-график. Юаньнің АҚШ долларына қатысты бағамы, орташа алғанда бір айда

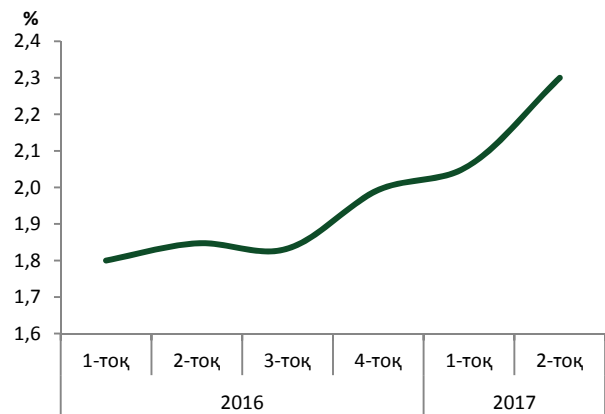
Дереккөзі: Reuters

талаптармен және жұмыссыздықтың төмендеуімен нығаятын тұтынушылық және инвестициялық сұраныс болып табылады. ЕО экономикасының бәсеңдеуі тәуекелдерінің факторларына нығайған еуро аясында импорт өсуінің ықтимал жеделдеуін, сондай-ақ кейбір елдердің (Греция, Италия, Испания, Ирландия) банк секторының активтеріндегі мемлекеттік борыш пен жұмыс істемейтін кредиттер үлесі деңгейінің жоғары болуын жатқызу керек.

ЕО-дағы инфляция серпінінің энергетика тауарлары бағасының қозғалысымен айқындалуы жалғасты. Мәселен, инфляцияның жылдық деңгейі 2017 жылғы наурызбен салыстырғанда сәуірде қызмет көрсету бағасының уақытша күрт өсуінің әсер етуімен 1,6%-дан 2,0%-ға дейін көтерілді, ал маусымға қарай бензин бағасы өсуінің бәсеңдеуі себепті 1,4%-ға дейін түсті (14-график). Энергетикалық құрауыш болмайтын базалық инфляцияның деңгейі 1%-дан сәл жоғары деңгейде қалды және жұмыссыздық деңгейінің жоғары болуын байланысты жан басына шаққандағы нақты кірістің өсу қарқынның төмен болуы себепші болды. Инфляцияның 2% нысаналы деңгейден айтарлықтай төмен болуына байланысты ЕОБ ақша нарығының негізгі мөлшерлемелерін өзгеріссіз қалдырды (15-график). Сондай-ақ реттеуші 2017 жылдың соңына дейін активтерді сатып алу (ай сайын 60 млрд. еуро) жөніндегі бағдарламаны, егер инфляция бойынша орнықты үрдіс мақсатқа сәйкес келмесе, ұзарту мүмкіндігімен одан әрі іске асыруды растады.

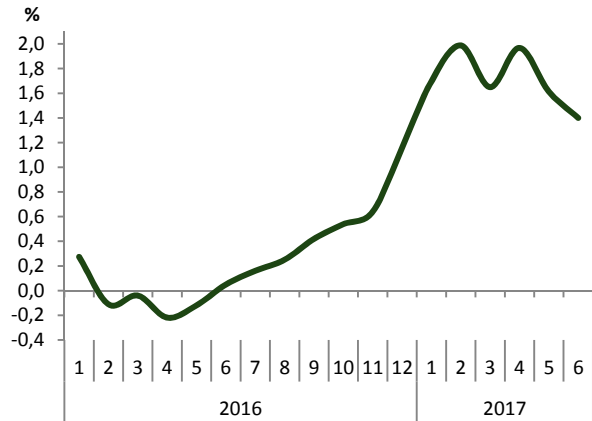
Талдау жасалып отырған кезеңде еуро орташа алғанда бір еуро үшін 2017 жылғы наурыздағы 1,0686 АҚШ долларынан орташа алғанда бір еуро үшін 2017 жылғы маусымдағы 1,1236 АҚШ долларына дейін нығайды (16-график). Осы нығаяудың негізгі себептері инфляцияның бәсеңдеуі және Трамп реформасын іске асырудың әлсіз болуы, сондай-ақ ЕОБ басшысының нарыққа келесі жылдың өзінде монетарлық

13-график. ЕО ІЖӨ нақты өсуі, ж/ж

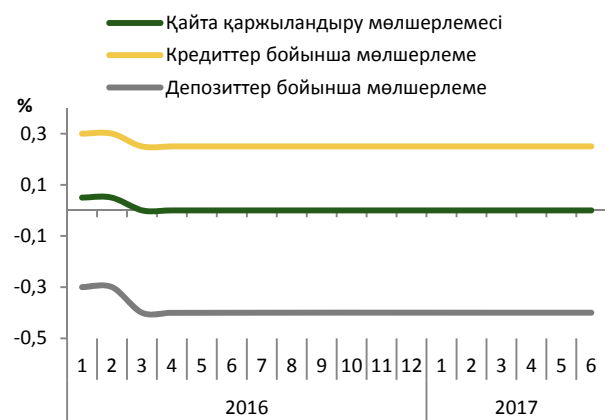
Дереккөзі: Еуростат

14-график. ЕО-дағы инфляция, ж/ж

Дереккөзі: Еуростат

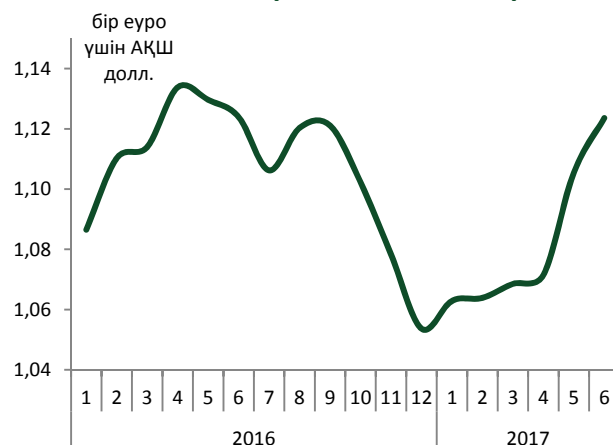
15-график. ЕОБ-дағы мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

ынталандырулардың төмендеуі мүмкін екені туралы белгі берген мәлімдемесі аясында АҚШ ФРЖ негізгі мөлшерлеменің көтерілуі жылдамдығын ықтимал төмендетуіне байланысты АҚШ долларының жалпы әлсіреуі болды. Сонымен қатар, еуро бағамының ықтимал төмендеуінің тәуекелдері Brexit рәсімін нақты жүзеге асыруға байланысты белгісіздік, сондай-ақ АҚШ-тың Ресейге қарсы, Еуропаның энергетикалық қауіпсіздігіне қатысты болуы мүмкін санкциялары болып табылады.

16-график. АҚШ долларының еуроға қатысты бағамы, орташа алғанда бір айда

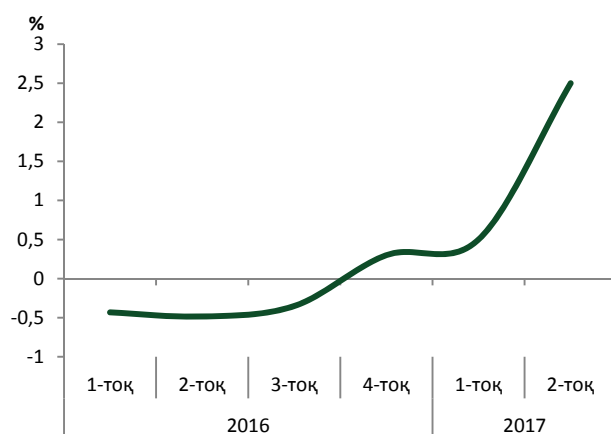

Дереккөзі: Reuters

1.3.3 Ресей

Ресей статистикасының бастапқы бағалауына сәйкес 2017 жылғы екінші тоқсанда Ресей экономикасы айтарлықтай өсті және жылдық көрсеткіш бойынша өткен тоқсандағы 0,5%-бен салыстырғанда 2,5% болды (17-график). Бұл ретте пайдалы қазбаларды өндірудің, өндеуші өнеркәсіптің, көліктің өсуі, сондай-ақ бөлшек сауда айналымының құлдырауының баяулауы жағымды факторлар болды. Сондай-ақ ІЖӨ өсуінің көздері тұтынушылық және инвестициялық сұранысты біртіндеп қалпына келтіру болады. Экономканың өсуін одан әрі әлсірететін тәуекел факторына мұнай бағасының ықтимал жағымсыз серпінін, содай-ақ АҚШ-тың энергетика саласындағы санкцияларының күшеюін жатқызу қажет.

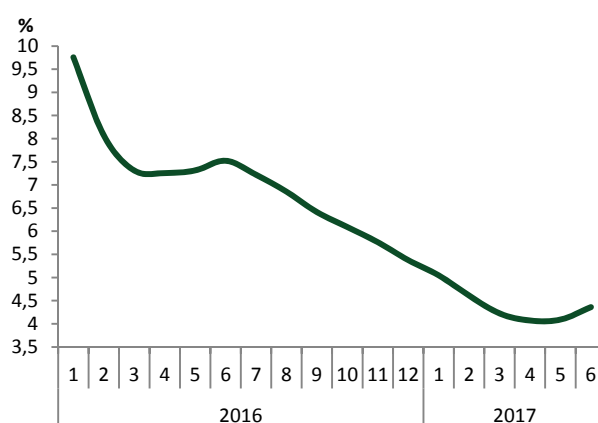
17-график. Ресейдің ІЖӨ нақты өсуі, ж/ж

Дереккөзі: Росстат

2017 жылғы сәуір-мамырда жылдық инфляция Ресейде 4,1% деңгейге жетті, алайда маусымда 4,4%-ға дейін күрт өсті (18-график). Жылдық инфляция серпінінің осы өзгерісі Ресейде көктемнің көкөністі кеш егуге алып келген суық болуына байланысты жеміс, көкөніс өнімі бағасының күрт өсуіне, сондай-ақ рубльдің айырбастау бағамының әлсіреуіне қатысты болды.

18-график. Ресейдегі инфляция, ж/ж

Дереккөзі: Reuters

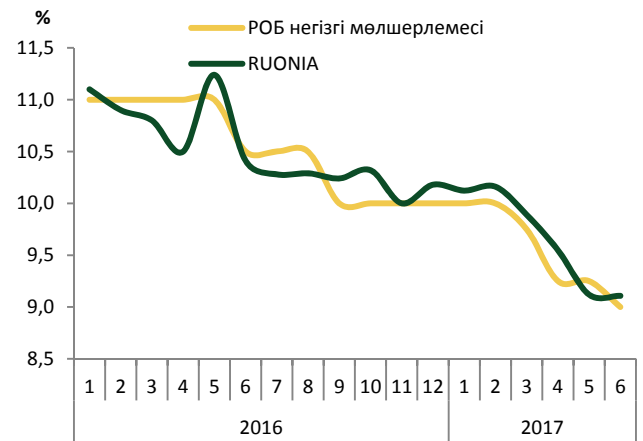
Жылдың басынан бері байқалып отырған инфляция серпіннің және инфляциялық күтулердің төмендеуі жағдайында Ресей Банкі тоқсан ішінде негізгі мөлшерлемені 9,75%-дан 9%-ға дейін төмендетті (19-

график). Сонымен бірге, рубльдің әлсіреуінің ықтимал жалғасуы, көкөністерге ұсыныс күйзелісінің инфляцияға және сол сияқты инфляциялық күтулерге жағымсыз әсер етуі, сондай-ақ тұтынушылық сұраныстың қалпына келтірілуі инфляцияның көтерілу тәуекелінің факторлары болады.

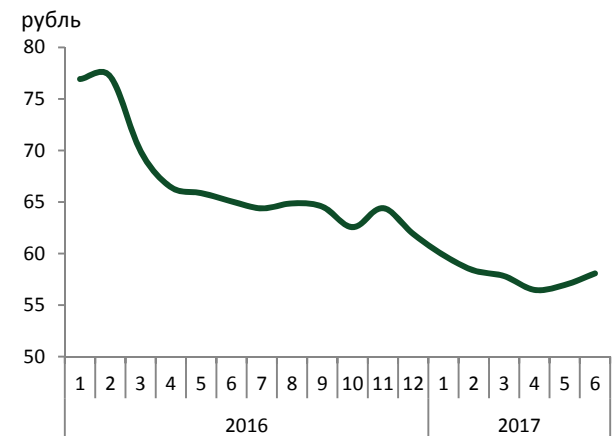
Ресей рублінің АҚШ долларына қатысты бағамы әртүрлі бағыттағы серпінді көрсетті (20-график). Мәселен, рубльдің орташа айлық бағамы бір АҚШ доллары үшін 58,07 рубльді құрай отырып, 2017 жылғы наурызға қатысты 2,4%-ға нығайды, жалпы алғанда тоқсанда 2,8%-ға әлсіреді. Серпіндегі осы өрістеуге мұнайдың әлемдік бағасының құбылуының жоғары болуы, Ресей мен АҚШ арасындағы мөлшерлемелер айырмасының төмендеуі, АҚШтың Ресей энергетикалық секторына қарсы санкцияларының ықтимал күшеюі, сондай-ақ бизнес пен халық сұранысының қалпына келе бастаған сұранысы аясында импорт өсуінің ішкі факторы себепші болады. Осы факторлардың одан кейінгі әсері Ресей валютасының баға белгілеуіне айтарлықтай ықпал етеді.

19-график. Ресейдегі мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

20-график. АҚШ долларының Ресей рубліне қатысты бағамы, орташа алғанда бір айда

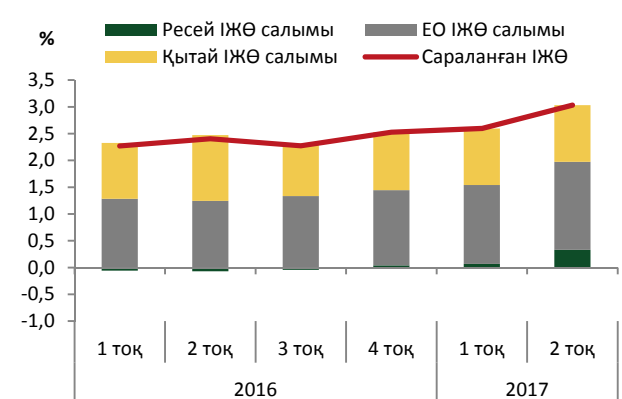
Дереккөзі: Reuters

1.3.4 Біріктірілген сыртқы ІЖӨ және инфляция

Қазақстанның халықаралық сауда құрылымы туралы деректер негізінде есептелетін және Қазақстанның экспортына сұранысты сипаттайтын біріктірілген сыртқы ІЖӨ көрсеткіші талданып отырған кезеңде 43 базистік тармаққа өсті (21-график). Ресей экономикасының бірталай өсуі және ЕО мен Қытайдағы ІЖӨ өсуінің маңызды қарқыны мұның себебі болды.

Қазақстан импортындағы негізгі сауда әріптес елдердің үлесі бойынша есептелген тұтыну бағаларының біріктірілген сыртқы индексі 31 базистік тармаққа төмендегенін көрсетті (22-график). Мұндай төмендеу Ресейде жылдық инфляция 2017 жылғы екінші тоқсан ішінде айтарлықтай нысаналы

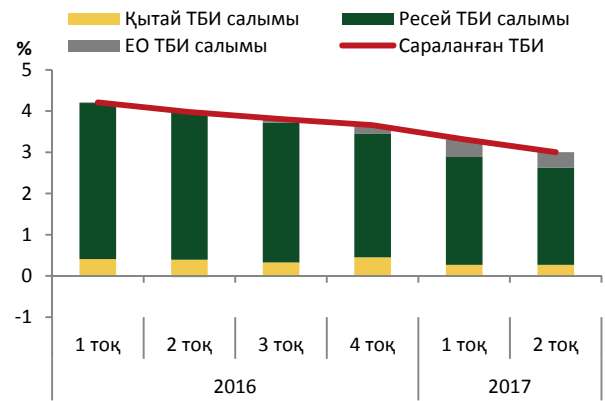
21-график. Орташа алынған сыртқы ІЖӨ, ж/ж

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

деңгейге жақын тұруымен, сондай-ақ Қытайда және ЕО-да орташа инфляциямен байланысты болды. Осылайша, бұл көрсеткіштің төмендеуі Қазақстандағы тұтыну бағасына сыртқы инфляциялық қысымның баяулау үрдісі сақталып отырғанын білдіреді.

22-график. Орташа алынған сыртқы АБИ, ж/ж

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

2. ІШКІ ЭКОНОМИКА

2.1 Ақша-кредит саясаты және қаржы секторын дамыту

2.1.1 Ақша нарығы және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің операциялары

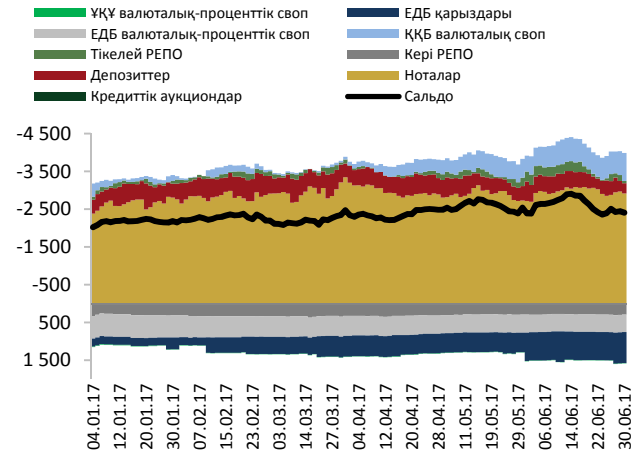
2017 жылғы екінші тоқсанда ақша нарығы теңгемен өтімділіктің құрылымдық профициті жағдайында жұмыс істеуін жалғастырды. Осы орайда Ұлттық Банктің артық өтімділікті алу бойынша операцияларының көлемі өсу үрдісін сақтады. Негізгі көлем бұрынғысынша Ұлттық Банктің айналыс мерзімі 7, 28, 91, 182 және 364 күндік қысқа мерзімді ноттары арқылы алынды. Бұл ретте Ұлттық Банктің операциялары бойынша теріс сальдонның аздаған өсуі көбінесе своп пен репо нарықтары арасында арбитраж мәмілелерін болдырмау үшін жүргізілген биржада валюталық свопты жасау өсуіне байланысты болды. Бұдан басқа екінші деңгейдегі банктерге қолдау көрсету шараларының шеңберінде Ұлттық Банк банктерге қысқа мерзімді қарыздарды беру көлемін ұлғайтты (23-график).

Нысаналы дәлізде инфляция деңгейінің тұрақтануы, сондай-ақ инфляциялық күтулер төмендеуі жағдайында, Ұлттық Банк базалық мөлшерлеменің деңгейін төмендету арқылы ақша-кредиттік саясатын жеңілдетуді жалғастырды. Мәселен, 2017 жылғы 5 маусымда +/-1%-дық аралықты сақтай отырып, 11%-дан 10,5%-ға дейін төмендетілді.

TONIA мөлшерлемесі тоқсан ішінде көбінесе пайыздық дәліздің төменгі шегінің деңгейінде болды (24-график).

Money Market Index 9,16-11,60% аралықта ауытқыды. MMI орташа алынған мәні 9,95% (2017 жылғы бірінші тоқсанда – 10,30%) болды. Нарықта негізгі үлес РЕПО-ға тиесілі болды (25-график).

23-график. ҚРҰБ ішкі нарықтағы операциялары (ашық позиция, млрд. тг.)

* Бағалы қағаздарды кері сатумен сатып алу ҚРҰБ аукционы

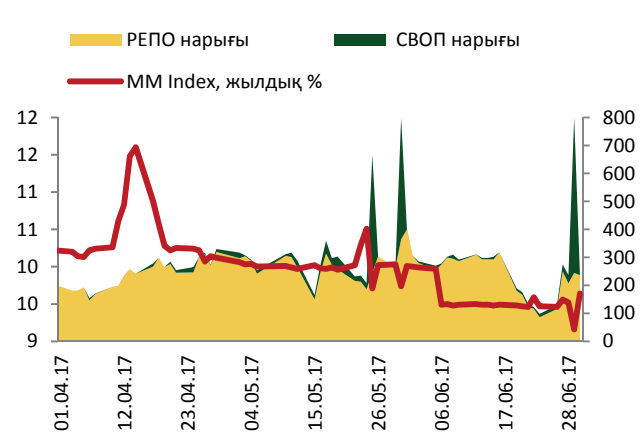
Дереккөзі: ҚРҰБ

24-график. Базалық мөлшерлеме және TONIA

Дереккөзі: ҚРҰБ, ҚҚБ

25-график. MMI серпіні және мәмілелер көлемі (млрд. тг., оң ось)

Дереккөзі: ҚРҰБ, ҚҚБ

2.1.2 Валюта нарығы және Ұлттық Банктің шетел валютасымен операциялары

Ішкі валюта нарығындағы ахуал теңге бағамының түрлі бағыттағы құбылмалылығымен сипатталды. Теңгенің серпініне мұнайдың әлемдік бағасы мен Ресей рублінің бағамы өзгеруі әсер етті.

Теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 310,40-327,6 теңге аралығында ауытқыды. Тоқсанның қорытындысы бойынша теңгенің АҚШ долларына қатысты ресми бағамы 313,73-тен 322,27-ге дейін немесе 2,7%-ға төмендеді (26-график).

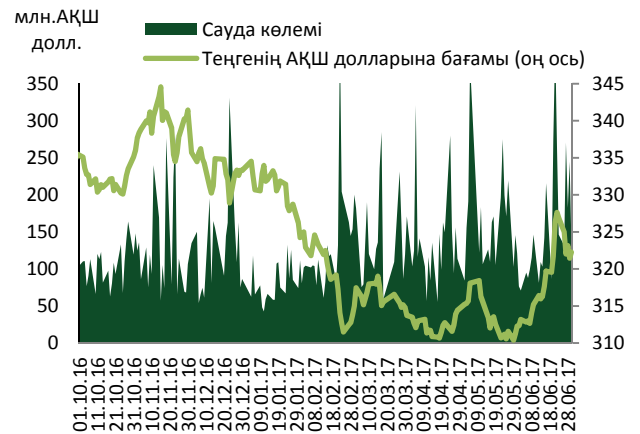
Қарастырылып отырған кезеңде KZT/USD валюталық жұбы бойынша биржалық және биржадан тыс сауда-саттық көлемі аздап, тиісінше +34,3%-ға және 10,7%-ға өскені байқалды.

Сәуір, мамыр және маусымның көп бөлігінде Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығына қатысу үлесі нөлге тең болды. Алайда маусымда іргелі факторлардың ықпалына негізделмеген, нарыққа қатысушылардың дүрбелең күйіне байланысты болған теңгенің ішкі валюта нарығындағы өсіп келе жатқан құбылмалығын шектеу үшін Ұлттық Банк 21 және 22 маусымда 101 млн. АҚШ доллары мөлшерінде шетел валютасын сату бойынша өктемділік жүргізді. Валюталық өктемділік шетел валютасына сұраныс өскен кезеңінде жүргізілді.

2.1.3 Депозит нарығы

Ішкі валюта нарығындағы ахуалдың тұрақтануы және ұлттық валютадағы депозиттердің тартымдылығы сақталуы теңгемен депозиттер көлемінің өсуіне жағымды әсер етуін жалғастырды. 2017 жылғы екінші тоқсанда ұлттық валютадағы депозиттер 1,8%-ға, шетел валютасындағы депозиттер 0,7%-ға ұлғайды. Нәтижесінде теңгемен депозиттердің көлемі валюталық депозиттердің көлемінен асып түсіп, маусымның соңындағы жағдай бойынша депозиттердің долларлану деңгейі 49,5% (2017 жылғы бірінші тоқсанда 49,8%) болды.

26-график. Айырбастау бағамының серпіні және валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі

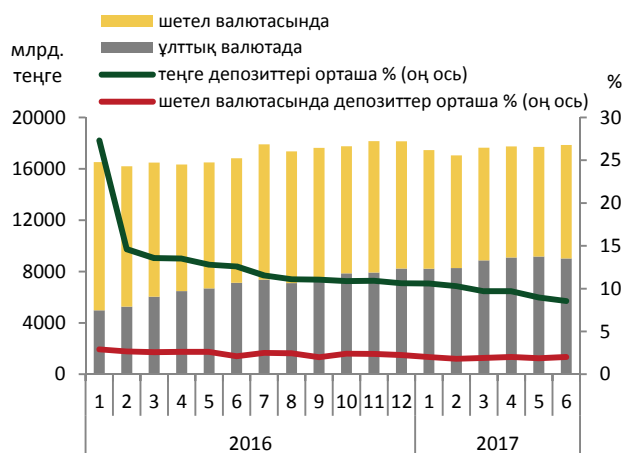

Дереккөзі: ҚҚБ

Заңды тұлғалардың валюталық салымдары екінші тоқсанда теңгемен салымдар 4,0%-ға қысқаруы аясында 3,3%-ға өсті, бұл заңды тұлғалардың шетел валютасындағы депозиттерінің үлесі 2017 жылғы наурыздағы 43,6%-дан 2017 жылғы маусымда 45,5%-ға дейін өсуіне әкелді. Жеке тұлғалар депозиттерінің валюталық құрылымында салымдардың долларлану деңгейі осы кезеңде валюталық салымдар 2,0%-ға төмендеу нәтижесінде 58,0%-дан 54,7%-ға дейін төмендегені және теңгемен салымдар 12,3%-ға өскені байқалады.

Ұлттық валютада тартылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2017 жылғы наурызда 9,7%-дан маусымның соңындағы жағдай бойынша 8,5%-ға дейін төмендеді, шетел валютасындағы депозиттер бойынша 1,9%-дан 2,0%-ға дейін өсті (27-график).

27-график. Теңгемен және шетел валютасымен депозиттердің көлемі және олар бойынша мөлшерлемелер

Дереккөз: ҚРҰБ

2.1.4 Кредит нарығы

2017 жылғы екінші тоқсанда кредиттеу нарығында кредиттеу көлемі ұлғайғаны байқалды. Тоқсанда кредиттеу көлемі 1,6%-ға өсті (28-график).

Кредиттеу көлемі ұлғаюына ұлттық валютадағы орта- және ұзақ мерзімді кредиттер өсуі (4,3%-ға) себепші болды.

Жаңа кредиттерді беру алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда 20,4%-ға өсті.

Валюталар құрылымында ұлттық валютадағы кредиттердің өсуі (3,4%-ға) жалғасуда және шетел валютасында кредиттеу қарқыны төмендеуде (2,7%-ға).

Екінші тоқсанда банктердің кредиттік портфелі өсуінің драйвері халықты кредиттеу (алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда 4,3%-ға өсті), ерекше тұтынушылық кредиттеу (5,3%-ға өсті) болды. Заңды тұлғаларға берілетін кредиттер өсімнің оң аймағына шықты (алдыңғы тоқсандағы -2,3%-дан 0,3%).

Салалар бойынша өндірістік емес саланы және жеке қызметті қамтитын «Басқалары» секторы кредиттік портфельдің өсіміне елеулі үлесін қосты. Одан кейін ауыл

28-график. Кредиттердің көлемі және олар бойынша мөлшерлемелер

Дереккөзі: ҚРҰБ

шаруашылығы, көлік, құрылыс тұр. Сауда мен өнеркәсіпті кредиттеу теріс үлес қосты (29-график).

2017 жылғы екінші тоқсанда кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі бұрынғы шамамен 14,6% (бірінші тоқсанда – 14,5%) деңгейде қалды. Бұл ретте ұлттық валютадағы заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша мөлшерлемелер 2017 жылғы бірінші тоқсандағы 14,0%-дан 13,8%-ға дейін шамалы төмендегені байқалады.

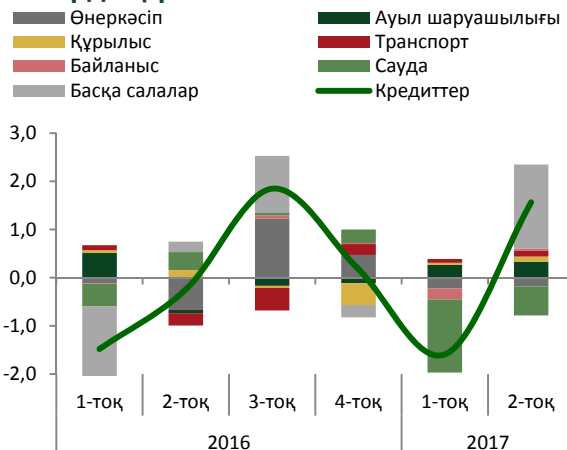
2.1.5 Ақша агрегаттары

Екінші тоқсанда ақша массасының жылдық өсімінің қарқыны бірінші тоқсандағы деңгейде сақталып, 7,0% (30-график) болды. Ақша массасы сәуір-маусымда 2,1%-ға өсті, ақша базасы шамалы 0,5%-ға қысқарды, айналыстағы қолма-қол ақша 11,3%-ға ұлғайды.

Шетел валютасын қайта бағалаумен байланысты өзге таза ішкі активтер өсуі ақша массасының қалыптасуына негізгі оң үлесті қосты. «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ-ты Ұлттық Банктен Үкіметке беру нәтижесінде мемлекеттік басқару органдарына таза талаптар төмендегені теріс үлес қосты (31-график).

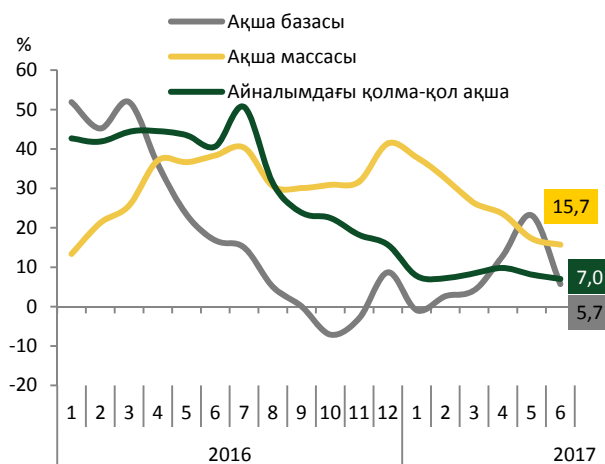
Ақша базасының серпініне оң үлесті өзге таза ішкі активтер мен банктерге қойылатын талаптар қосты. Бір жылда банктерден тартылған қысқа мерзімді ноттар 41,8%-ға өсуіне қарамастан, банктерге қойылатын талаптар оларға берілген кредиттер ұлғаю нәтижесінде 27,0%-ға өсті. Таза халықаралық резервтер мен Орталық Үкіметке таза талаптар ақша базасының серпініне тежеуіш әсер етті.

29-график. Кредиттеудің өсу қарқынына салалардың үлесі

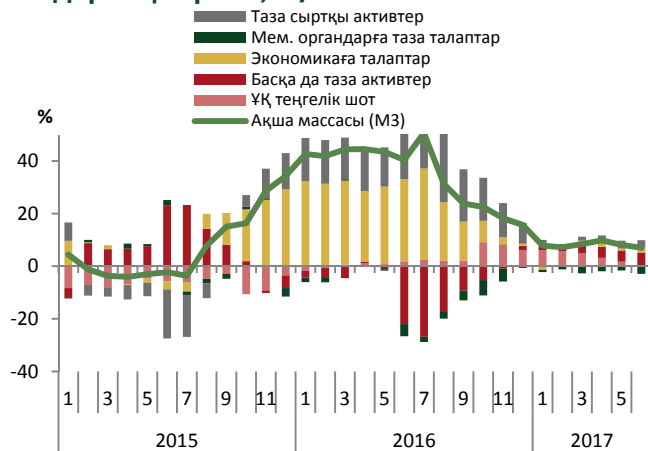
Дереккөзі: ҚРҰБ

30-график. Ақша агрегаттарының өсуі, ж/ж

Дереккөз: ҚРҰБ

31-график. Ақша массасы қалыптасу көздерінің серпіні, ж/ж

Дереккөз: ҚРҰБ

2.2 Бағалар және инфляциялық процестер

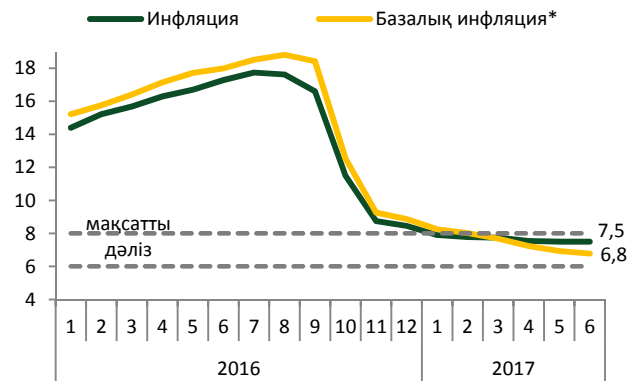
2.2.1 Тұтыну саласындағы бағалар

Сәуірде жылдық көрсеткіш бойынша инфляция бір айда 7,7%-дық деңгейден төмендеп, 7,5% болды, оған азық-түлік емес инфляция қарқынының төмендеу серпіні әсер етті. Сонымен қоса, теңгенің әлсіреуі, ішкі сұраныстың жандануы, сондай-ақ жекелеген азық-түлік тауарларды нарықта ұсыну факторының теріс ықпалы екінші тоқсан ішінде инфляцияның қарқыны одан әрі баялауын тежеді. Мамыр-маусымда жылдық инфляция өзгеріссіз қалды (32-график).

Бұл ретте құбылмалы құрауыштардың әсерінен тазаланған базалық инфляцияның көрсеткіштері 7,7%-дан 6,8%-ға дейін төмендеуді көрсетті және жалпы инфляцияның деңгейінен төмен түсті. Нарығында тән келмейтін бағаның маусымдық жоғары құбылмалығы байқалатын жеміс-көкөніс өнімдерін ескермегенде, азық-түлік инфляцияның үлесі төмендегені байқалды (33-график). Инфляцияға нан өнімдері және жарма, май және тоң майлары сияқты санаттардың үлесі бірталай төмендеді. Осы тауарлардың бағасы тоқсан үшін төмендеді, оған өндірістің ұлғаюы және бидай мен майлы дақылдар тұқымының барынша жоғары қоры әсер етті. Нәтижесінде, жемістер мен көкөністерді қоспағанда, азық-түлік тауарлар инфляциясы өсімінің қарқыны жылдық көрсеткіш бойынша 9,7%-дан 8,4%-ға дейін төмендеді. Бір тоқсанда жеміс-жидек өнімінің жылдық инфляцияға үлесі 0,6-дан 1 п.т. дейін өсті.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар инфляциясы 8,5%-дан 7,7%-ға дейін баяулады, ақылы қызмет көрсету жылдық көрсеткіш бойынша 2017 жылғы маусымда 4,8%-ға (наурызда – 4,7%-ға) қымбаттады. Ақылы қызмет көрсетудің жылдық инфляцияға үлесі реттелетін қызметтің үлесі ұлғаюы есебінен аздап өсті. Реттелмейтін қызметтің бағасы өсуінің қарқыны көліктің қызметіне, амбулаториялық қызметтің баға

32-график. Жылдық және базалық инфляцияның серпіні, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

*жеміс және көкөніс, тұрғын үй-коммуналдық қызметтері, темір жол көлігі, байланыс, бензин, дизель отыны және көмір бағаларын есепке алмағанда

33-график. Құрауыштардың инфляцияға үлесі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

өсу қарқыны баялау аясында төмендеді.

2.2.2 Нақты және сыртқы секторлардағы баға

Өнеркәсіп өнімін өндірушілердің баға индексі негізінен тау-кен өндіру өнеркәсібі өнімі бағасының өсу қарқыны баялау есебінен жылдық көрсеткіш бойынша 2017 жылғы наурыздағы 26,7%-дан маусымда 9,6%-ға дейін төмендеді (34-график).

Қазақстан нарығына жеткізілетін өнім бағасының өсу қарқыны 2017 жылғы наурыздағы 19,5%-дан маусымда 14,2%-ға дейін төмендеді.

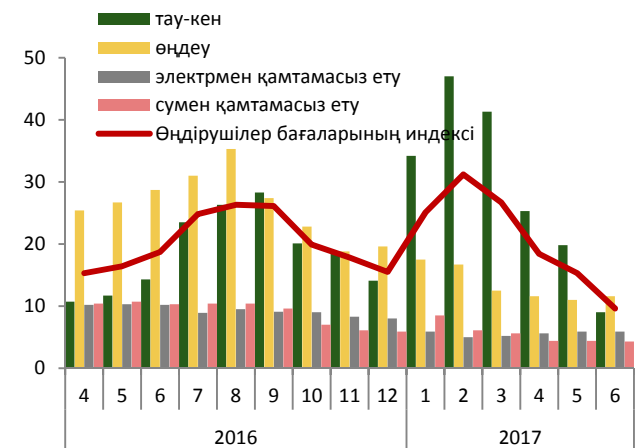
Тау-кен өндіру өнеркәсібінде ішкі нарыққа сатылатын өнімнің өсу қарқыны баяулағаны байқалды, атап айтқанда өңделмеген мұнайды өндіру және металл кенін өндіруде байқалды. Ішкі нарықта өңдеу өнеркәсібінің өніміне баға өсу қарқыны металлургия өнімі, мұнай өңдеу және сусындарды шығару өнімдері қымбаттау нәтижесінде 2017 жылғы наурыздағы 11,3%-дан маусымда 11,5%-ға дейін шамамен өсті.

Өнеркәсіптік сипаттағы қызметтің бағасы 2017 жылғы наурыздағы 5,7%-дан маусымда 7,2%-ға дейін жылдық өсімін жалғастырды.

Ауыл шаруашылығында бағаның өсу қарқыны ашық топыраққа отырғызылған көкөністер қымбаттау аясында бидай мен май дақылдарының өсу қарқынының жалғасып отырған төмендеуі нәтижесінде баға өсу қарқыны 4,2%-дан 2,7%-ға дейін төмендеген, өсімдік шаруашылығы өнімінің есебінен 5,6%-дан 5,1%-ға дейін баяулады (35-график). Мал шаруашылығының өнімі ет және сүт өнімдері, жұмыртқа қымбаттау аясында 7,3%-дан 8,1%-ға дейін қымбаттады.

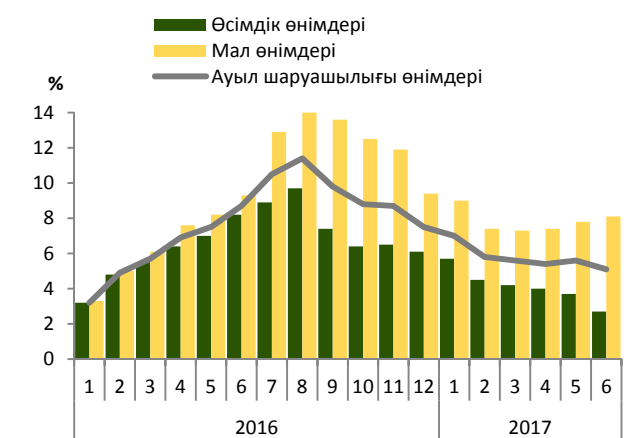
Көтерме сату секторында жылдық көрсеткіште бағаның өсуі 2017 жылғы маусымда баяулады (7,2%-дан 5,%-ға дейін). Бағаның өсу қарқыны баяулағаны тұтынушылық азық-түлікке жатпайтын тауарлармен және аралық тауарлар бойынша байқалды. Баға өсу қарқыны өндіру құралдарына өсті (жүк автомобильдері,

34-график. Өнеркәсіпте бағалардың өзгеруі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

35-график. Ауыл шаруашылығында бағалардың өзгеруі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

шиналар, автобустар).

Тұтынушылық және инвестициялық тауарлар, жартылай фабрикаттар секторында импортталатын өнім құнының (долларлық сияқты теңгемен баламасында) жылдық өсу қарқыны төмендеуде. Импорттық минералды шикізат бағасының долларлық сияқты теңгемен баламасында өсу қарқыны ұлғайғаны байқалды.

2.2.3 Инфляциялық күтулер

Халыққа жүргізілген пікіртерім нәтижесі 2017 жылғы екінші тоқсанда респонденттердің көпшілігі жыл бойы бағаның өскенін байқауды жалғастырып отырғандығына қарамастан бағаланып отырған инфляция деңгейінің төмендеуін көрсетті. Екінші тоқсан бойы респонденттер үлесінің төмендегені байқалады, олар өткен 12 айда баға бұрынғыға қарағанда қарқынды өсті деп есептейді.

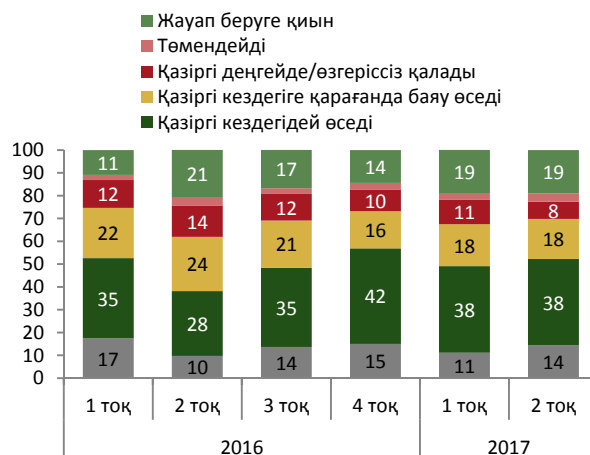
Келесі 12 айдағы баға өзгерістерінің перспективаларына қатысты халықтың күтулері өзгерген жоқ. Респонденттердің басым бөлігі таяудағы жылда бағаның өсу қарқыны сақталады деп күтуде (36-график). Пікіртерім жүргізілгендердің біразы инфляцияның жеделдеуін күтуде. Бұл ретте келешектегі инфляцияны 10%-ға дейінгі (33%-дан бастап 39%-ға дейін) аралықта бағалайтын респонденттердің үлесі ұлғайды.

Осылайша, халықтың азық-түлік өнімдері, азық-түлікке жатпайтын тауарлар және ақылы қызмет көрсету бағасының өсу перспективасына қатысты инфляциялық күтулері екінші тоқсанда салыстырмалы түрде тұрақты болды.

Аталған факт «Сіздің ойыңызша келесі 12 айға баға жалпы қалай өзгереді?» деген сұраққа берілген жауаптар бойынша есептелген инфляцияның сандық бағалануымен² де расталады. Екінші тоқсанның қорытындысы бойынша инфляциялық күтулердің сандық бағалануы

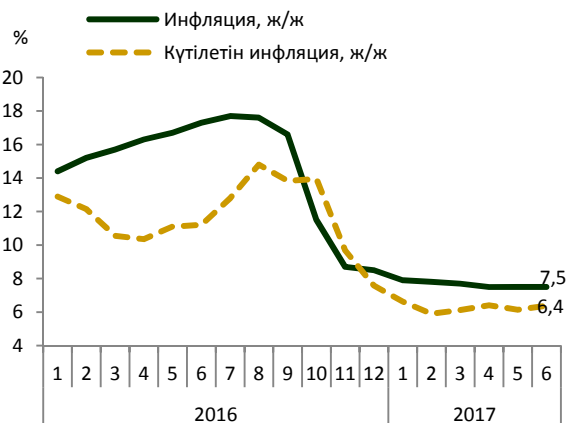
36-график. Бір жылдан кейін баға өсімін бағалау

Сіздің пікіріңіз бойынша, жалпы алғанда, тағам өнімдерінің, азық-түлікке жатпайтын тауарлардың және қызметтердің бағасы келесі 12 айда өзгере ме?

Дереккөзі: GFK Kazakhstan

37-график. Күтілетін инфляция

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, GFK Kazakhstan

² Инфляциялық күтулердің квантификациясын есептеу әдістемесі Ұлттық Банктің ресми интернет-ресурсында «Ақша-кредит саясаты»- «Инфляция және инфляциялық күтулер» бөлімінде жарияланды

6,4% болды (37-график) және 2018 жылғы нысаналы дәліз шеңберінде тұр.

2.3 Нақты сектордың дамуы

Энергия тасымалдағыштар бағасының оң серпіні мен ішкі сұранысты қалпына келтіру аясында ІЖӨ өсуі жылдамдады. Инфрақұрылымдық және тұрғын үй құрылысы бағдарламасын іске асыру инвестициялық белсенділіктің оң серпінін қолдады.

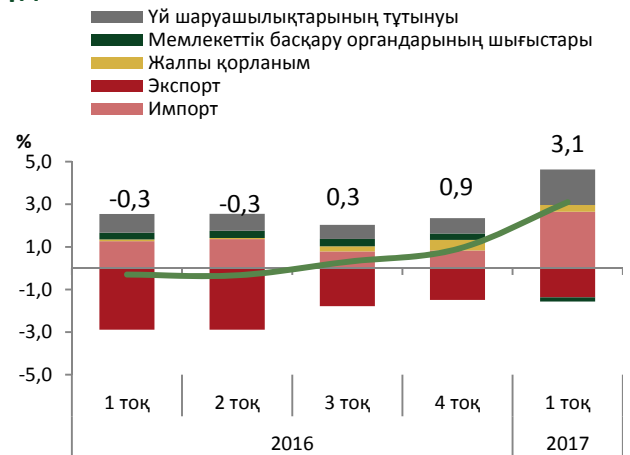
2.3.1 Ішкі сұраныс

2017 жылғы бірінші тоқсанда ІЖӨ түпкілікті пайдалану әдісімен, ең алдымен тұтынушылық сұранысты қалпына келтіру, жалпы жинақтың өсуі есебінен 3,1%-ға жылдамдады. Сонымен қатар алғаш рет 2015 жылғы екінші тоқсаннан бастап таза экспорттың оң салымы байқалды.

Таза экспорттың оң салымы тауарлар мен көрсетілетін қызметтер импортының біршама қысқаруынан болды. Бұл ретте экспортты қалыпты қалпына келтіру минералды өнімдер мен металдар экспортының құндық мәнінің ұлғаюы аясында болды, бұл шикізат тауарларының әлемдік нарықтарындағы баға конъюнктурасының жақсаруына байланысты болды (38-график). Негізгі капиталдың жалпы жинағының өсуі 3,0% болды және өңдеу өнеркәсібіндегі негізгі капиталға инвестициялардың 32,0%-ға, ауылшаруашылығына – 22,0%-ға, жылжымайтын мүлікпен операцияларға – 21,8%-ға, көлікке – 2,9%-ға, сондай-ақ әкімшілік және қосымша қызмет көрсету саласындағы қызметке – 90,2%-ға ұлғаюымен қамтамасыз етілді. Сонымен қатар тұрғын үй құрылысына инвестициялар 13,8%-ға өскенін көрсетті.

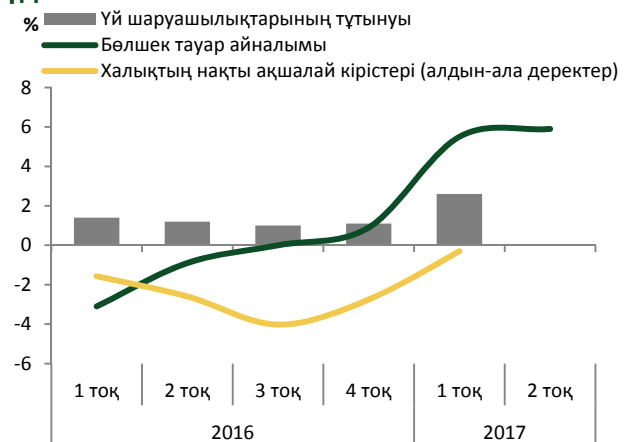
Үй шаруашылығын түпкілікті тұтыну шығыстары 2,6%-ға дейін өсуін жылдамдатты (39-график). Тұтыну бағалары индексінің төмендеуі, айырбастау бағамының құбылмалылығының төмендеуі, сондай-ақ

38-график. Түпкілікті тұтыну әдісімен ІЖӨ компоненттерінің декомпозициясы, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

39-график. Үй шаруашылықтарының тұтынуы, халықтың нақты ақшалай кірісі және бөлшек тауар айналымы серпіні, ж/ж үдемелі жиынтығымен

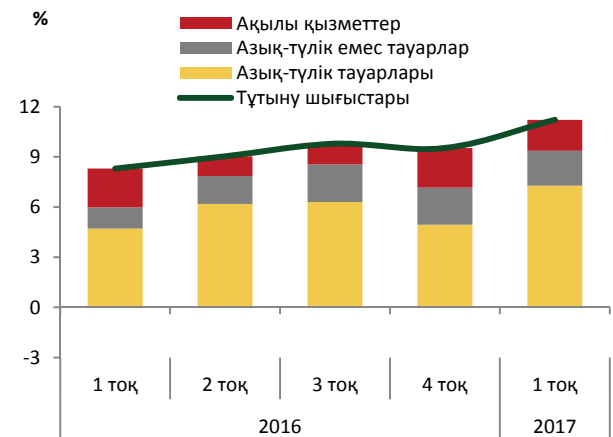
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

2016 жылғы төртінші тоқсанда еңбек ақының өсуі нәтижесінде кейінге қалдырылған тұтынушылық сұранысты іске асыру аясында үй шаруашылығы шығыстары өсті.

Номиналды тұтыну шығыстарының өсуіне азық-түлік тауарлары шығыстары көп үлес қосты, олардың өсімі 14,9% болды. Бұл ретте, азық-түлікке жатпайтын тауарлар мен ақылы көрсетілетін қызмет шығыстарының өсуі қатты өзгерген жоқ (7,9%-ға және тиісінше 7,4%-ға) (40-график).

40- график. Үй шаруашылықтары номиналды тұтыну шығыстары өсімінің құрылымы, ж/ж

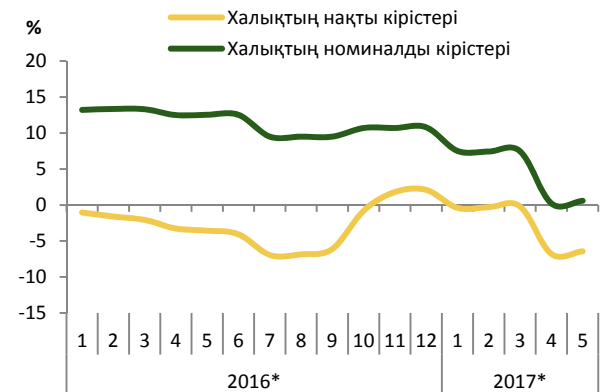
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

Халықтың кірістері

2017 жылғы мамырда еңбек ақылардың өсуі қарқынының төмендеуі есебінен номиналды ақшалай кірістердің өсуі біршама баяулады (0,6%-ға дейін) (41-график).

Нақты ақшалай кірістердің төмендеуі күшейді, бұл нақты еңбек ақының төмендеуімен, сол сияқты осыған ұқсас кезеңде инфляция деңгейінің баяу төмендеуімен байланысты болды.

41-график. Номиналды және нақты кірістерінің индекстері, ж/ж

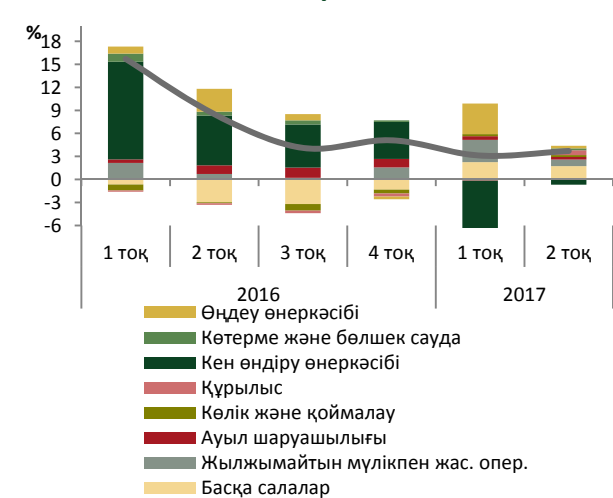
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, * алдын-ала деректер

Инвестициялық белсенділік

2017 жылғы екінші тоқсанда нақты сектордың инвестициялық белсенділігінің өсуі байқалды. 2017 жылғы қаңтар-маусым қорытындысы бойынша негізгі капиталға инвестициялардың өсуі алдыңғы жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 3,7% болды (42-график).

Салалық бөлікте инвестициялар серпініне өңдеу өнеркәсібіне инвестициялардың өсуі аясында өнеркәсіп, сумен қамту және электр қуатымен қамту, сондай-ақ тау-кен өндіру саласына инвестициялардың қысқаруының баяулауы оң салым әкелді. Негізгі капиталға инвестициялардың жоғары өсуі саланы автоматтандыру және негізгі қорларды

42-график. Экономикалық қызмет түрлері бойынша негізгі капиталға инвестициялар, салым, ж/ж өспелі қорытындымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

жаңарту бағдарламаларын іске асыру шеңберінде ауылшаруашылығында сақталды. Сонымен қатар, білім беруге инвестициялар да өсті, бұл Қазақстан өңірінде білім беру мекемелерінің қолданысқа енгізілуімен негізделді және Астанада ЭКСПО-2017 өткізілуі шеңберінде қонақ үйлерде тұру мен тамақтану бойынша көрсетілетін қызметтерге инвестициялар да өсті. Алматы облысындағы тұрғын үй инвестициялардың біршама қысқаруы нәтижесінде тұрғын үй құрылысына инвестициялар 20%-ға дейін бәсеңдеді. Бұдан басқа негізгі капиталға инвестициялардың қысқаруы құрылыс, ақпарат және байланыс саласында жалғасты.

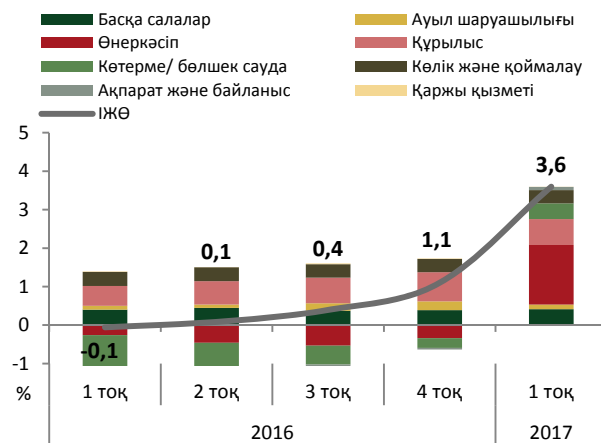
Инвестициялардың басым бөлігі өндірісті жандандыруға бағытталды. Машиналарды, жабдықтарды, көлік құралдарын, құралдарды сатып алу шығынының өсуі 38% болды, бұл экономика салаларындағы өндіріс көлемдерінің ұлғаюымен негізделді. Бұл ретте, 2017 жылғы екінші тоқсанда инвестициялардың жалпы көлеміндегі ішкі инвестициялар үлесі 75,2%, сыртқы – 24,8% болды. Негізгі капиталға инвестицияларды қаржыландырудың негізгі көзі кәсіпорындардың меншікті қаражаты болып қалады.

2.3.2 Ішкі өндіріс

2017 жылғы бірінші тоқсанда өндіру әдісімен ІЖӨ өсімі нақты мәнде алдыңғы жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 3,6% болды (43-график).

Тауар өндіру көлемдерінің, атап айтқанда минералдық ресурстарды өндіру мен өнеркәсіптік өнімдер шығарудың жылдық мәнде 6,2%-ға ұлғаюы экономиканың өсуінің негізгі қозғалтқышы болды. Көрсетілетін қызмет секторындағы қалыпқа келу де оң салым әкелді, оның өсімі 2017 жылғы бірінші тоқсанда алдыңғы жылғы тиісті тоқсанмен салыстырғанда 2,1% болды. 2017 жылғы екінші тоқсанда экономиканың негізгі салаларындағы өндіріс серпіні сыртқы экономикалық конъюнктураның және ішкі

43-график. ІЖӨ декомпозициясы. ІЖӨ өсіміне экономика салаларының салымы, ж/ж (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне қатысты кезең)

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

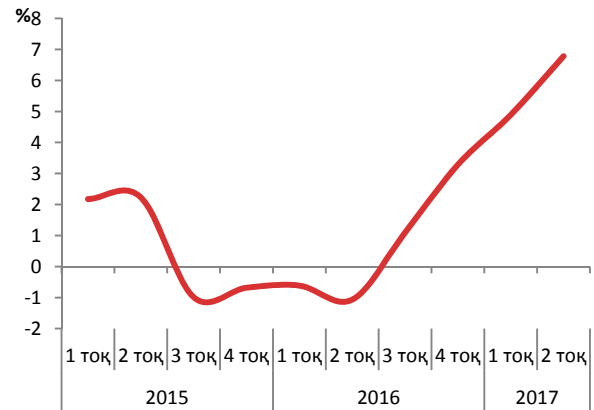
сұраныстың жақсаруымен негізделген қалыпқа келтіру процестерінің жалғасқаны туралы куәландырады. Қысқа мерзімді экономикалық индикатор алдыңғы жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда 6,8%-ға өсті (44-график).

Еліміздің ірі кен орындарында, оның ішінде Қашаған кен орнында шикі мұнай өндіру көлемдерінің біршама ұлғаюы, сондай-ақ темір кенін өндіру көлемдерінің қалыпқа келуі және түсті металдар кенін өндіруді ұлғаюы 2017 жылғы бірінші тоқсанның қорытындысы бойынша тау-кен өндіру өнеркәсібінің жылдық мәнде 9,4%-ға дейін өсуі қарқынының жылдамдауына әсер етті. (45-график)

2017 жылғы бірінші тоқсанда алдыңғы жылғы бірінші тоқсанмен салыстырғанда өсуі 6,5% құраған өңдеу өнеркәсібі құрылымының барлық шағын салаларында көрсеткіштердің жақсаруы байқалды (46-график).

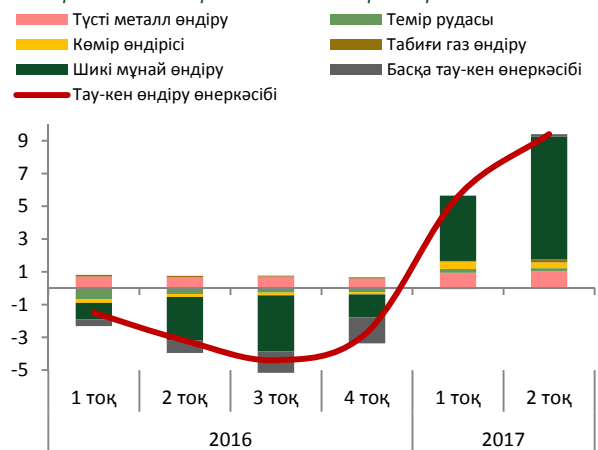
Өңдеу өнеркәсібіндегі өндірістік белсенділіктің сақталуы аралық тауарлар (металлургиялық өнеркәсіп және мұнайды қайта өңдеу), сол сияқты тұтыну мақсатындағы тауарлар өндірісінің ұлғаюымен қамтамасыз етілді. 2017 жылғы қаңтар-маусымда саланың өсімі алдыңғы жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 6,5% болды (46-график). Мұнайды қайта өңдеу өнімдері өндірісінің өсуі (7,3%) шикізатты өңдеудің ұлғаюымен және оның ішкі нарықта сатылуы үлесімен негізделді³. Тұтыну тауарларын өндіру құрылымында тамақ өнеркәсібіндегі (7,5%), жеңіл өнеркәсіптегі (15,4%), негізгі фармацевтикалық өнімдерді өндіруде (34,6%) және жиһаз жасауда (8,3%) өсім байқалады. Экономикалық белсенділікті қалыпқа келтіру де инвестициялық тауарларды өндіруді жылдамдатуға әсер етті. Сонымен электрлік жабдықты шығару 28,9%-ға, автокөлік құралдарын, трейлерді және басқа да көлік құралдарын – 20,1%-ға,

44-график. Қысқа мерзімді экономикалық индикатор, (алдыңғы жылдың тиісті тоқсанына)

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

45-график. Тау-кен өндіру өнеркәсібінің декомпозициясы. Өсімге салалардың үлесі, (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне қатысты кезең)

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

³ ҚР ҰЭМ СК деректері бойынша, шикі мұнай мен табиғи газды өндіруді 2017 жылғы қаңтар-мамырда 2016 жылғы қаңтар-мамырмен салыстырғанда 9,5%-ға ұлғайту және экспорт көлемдерін сақтау, шикізатты ішкі нарықта сату жылдық мәнде 60%-ға өсті.

машиналар мен жабдықтарды – 1,7%-ға өсті. Сонымен қатар елімізде өндірілетін инвестициялық тауарлар топтамасы мен көлеміне сұраныстың өсуімен қатар олардың шектеулі болуы инвестициялық импортты кеңейтуге себепші болды.

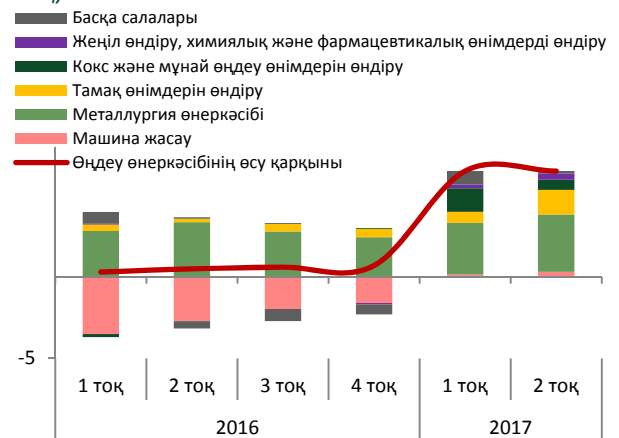
2017 жылғы қаңтар-маусым қорытындысы бойынша жалпы ауылшаруашылығы өнімдерін өндірудің өсуі 3,1% болды, және мал шаруашылығы өнімдері өндірісінің ұлғаюымен негізделді.

2017 жылғы екінші тоқсанда құрылыс жұмыстарының көлемі аздап бәсеңдеді, бірінші жартыжылдықтың қорытындысы бойынша өсу қарқыны жылдық мәнде 5,9% болды (47- график). Аталған серпін Астанадағы ЭКСПО-2017 дайындық шеңберінде жүргізілген құрылыс жұмыстарының аяқталуымен негізделді. Дегенмен оң қарқын мемлекеттік тұрғын үй бағдарламаларын және инфрақұрылымдық жобаларды іске асыруды жалғастыру, МӨЗ жаңғырту бойынша жұмыстар, өнеркәсіп объектілерінің, көрік және қоймада сақтау жөніндегі объектілерінің құрылысы, себепші болды, бұл пайдалануға берілген объектілер құрылымында көрсетіледі.

2017 жылғы екінші тоқсанда қалыпқа келтіру процестері өндіру секторымен қатар көрсетілетін қызмет секторында да байқалды. 2017 жылғы бірінші жартыжылдықтың қорытындысы бойынша тұтынушылық сұраныс серпінінің жақсаруы және жұмыспен қамтудың өсуі аясында бөлшек сауда айналымының жылдық өсу қарқыны 5,9%-ға дейін жылдамдады (48- график). Бөлшек сауда айналымының құрылымында азық-түлік тауарларын, сол сияқты азық-түлікке жатпайтын тауарларды сату оң салым енгізді. Бұл ретте, көтерме тауар айналысының өсуі азық-түлік тауарларының көтерме сатылуының азаюы нәтижесінде алдыңғы жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 2017 жылғы қаңтар-маусымда 0,6%-ға дейін бәсеңдеді.

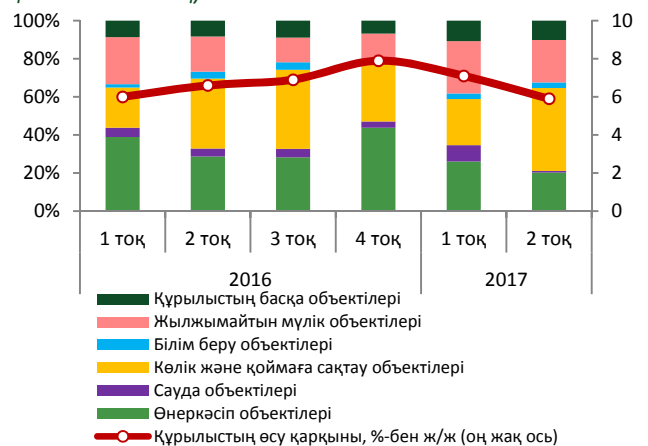
Сауданы қалыпқа келтіру және сыртқы

46-график. Өңдеу өнеркәсібінің декомпозициясы. Өсімге салалардың үлесі, ж/ж (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне қатысты кезең)

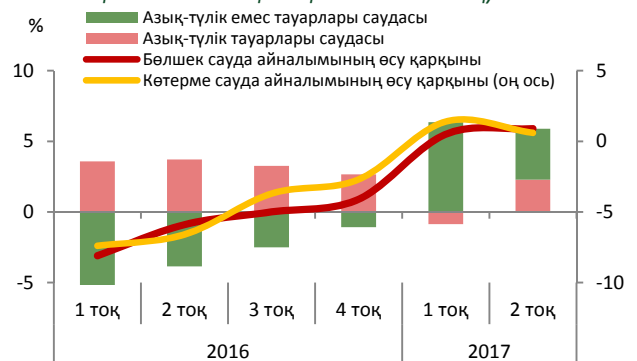
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

47-график. Құрылыстың өсу қарқыны және пайдалануға енгізілген объектілердің үлес салмасы, ж/ж (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне қатысты кезең)

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

48-график. Бөлшек сауда айналымы өсімінің құрылымы және көтерме сауда айналымының өсу қарқыны, ж/ж (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне қатысты кезең)

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

сұраныстың өсуі көлік қызметінің ұлғаюына әкеп соқты. Көлі қызметінен кірістің өсімі 3,9% болды, мұндай серпінге темір жолмен (14,4%), құбырмен (4,3%) және автомобиль көлігімен (1,9%) жүк тасымалдау айтарлықтай үлес қосты.

Интернет желінің кеңеюі 2,5%-ға өскен байланыс қызметінің негізгі өсу драйвері болды. Сонымен қатар мобильді байланыс қызметі (0,8%-ға өсті) мен пошта және курьерлік қызмет (11,7%) ұлғайды.

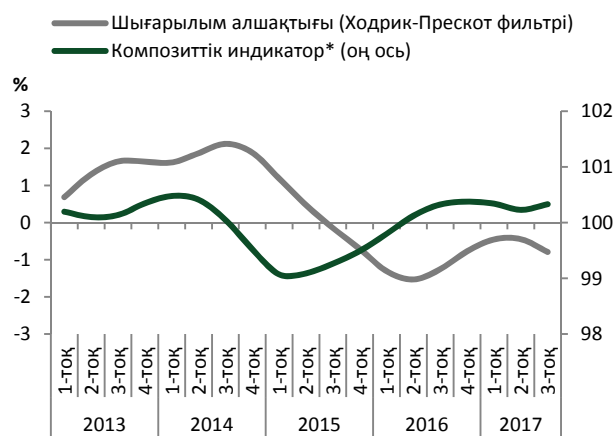
2017 жылғы екінші тоқсанда ағымдағы ахуалды және экономиканың нақты секторының кәсіпорындары басшыларының күтулерін қорытындылайтын жиынтық үстеме композиттік индикатордың өсуі жалғасты, бұл экономикадағы қалыпқа келтіру процестерінің жалғасуы туралы куәландырады. Респонденттердің деректері бойынша оған сұраныс көрсеткіштерінің, атап айтқанда экспортқа бағдарланған тұтыну мақсатындағы өнімдерді өндіретін секторлар мен салаларға сұраныстың жақсаруы әсер етеді. Сондай-ақ кәсіпорындар қызметінің қаржылық-экономикалық көрсеткіштердің жақсарғаны және өндіріс көлемі мен инвестициялық белсенділіктің өсуі байқалады. Сүзгіден өткізу қағидаттарына негізделген бағалау әдістері шығарылым айырмашылығының теріс мәндерінің сақталып отырғанын көрсетті. Сонымен қатар, алшақтық көрсеткіштері нөлдік белгіге жақындап келеді, ол экономикадағы дефляциялық қысымның біртіндеп азайғанын көрсетеді (49- график).

2.3.3 Еңбек және жұмыссыздық нарығы

2017 жылғы екінші тоқсанда номиналды жалақы 2017 жылғы бірінші тоқсанда 5,6%-ға өскеннен кейін 4,4%-ға өсуін баяулатты (50- график).

Нақты жалақы төмендеуін (2,9%-ға) жалғастырды. Нақты жалақының төмендеуі кәсіптік, ғылыми және техникалық қызметте (23,6%-ға), білім беруде (4,0%-ға), қаржылық және сақтандыру қызметінде (2,3%-ға),

49-график. ІЖӨ композиттік индикаторының, циклдық және құрамдас бөліктерінің және шығарылым айырмасының серпіні

Дереккөзі: ҚРҰБ

* композициялық жетекші индикаторды есептеуі ЭЫДҰ әдістемесіне сәйкес қайта қаралған

денсаулық сақтауда (1,3%-ға), құрылыста (1,2%-ға) және саудада (0,5%-ға) тіркелді. Сонымен бірге, нақты жалақының өсуі басқарушылық және қосымша қызмет көрсету саласындағы қызметте (14,9%-ға), жылжымайтын мүлікпен операцияларда (7,4%-ға), ауыл шаруашылығында (4,8%-ға), ақпарат пен байланыста (3,3%-ға) және өнеркәсіпте (1,1%-ға) байқалды.

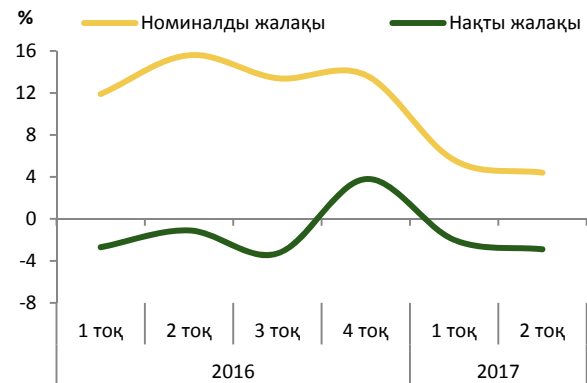
2017 жылғы бірінші тоқсанда экономикадағы еңбек өнімділігі 2,8%-ға дейін үдеді. Тауар өндірісіндегі еңбек өнімділігі (10,9%-ға) ұлғайды, ал қызметтер өндірісінде (1,4%-ға) төмендеді. Тауар өндірісіндегі өнімділіктің ұлғаюы өндірісте (11,0%-ға), ауыл шаруашылығында (10,4%-ға) және құрылыста (5,3%-ға) өнімділіктің өсуімен қамтамасыз етілді. Осы салалардағы еңбек өнімділігінің ұлғаюы нақты жалақылардың өсуінен басым болды, бұл жалпы алғанда инфляциялық тәуекелдердің күшеюіне жағдай жасамайды.

Қызмет көрсету секторындағы еңбек өнімділігінің құлдырауы жылжымайтын мүлікпен операциялардағы (19,0%-ға), тұру және тамақтану қызметтеріндегі (15,2%-ға), кәсіптік, ғылыми және техникалық қызметте (7,6%-ға), басқарушылық және қосымша қызмет көрсету саласындағы қызметте (6,2%-ға) және қаржылық және сақтандыру қызметінде (4,5%-ға) өнімділіктің төмендеуіне негізделді.

Номиналды жалақыларға қарағанда ІЖӨ-нің үдемелі өсуі жұмыс күшіне үлестік шығындардың төмендетілген серпінін күшейтті (51-график). Мәселен, 2017 жылғы бірінші тоқсандағы жұмыс күшіне жұмсалатын үлестік шығыстар 5,0%-ға төмендеді (2016 жылдың қорытындысы бойынша 0,6%-ға төмендеді).

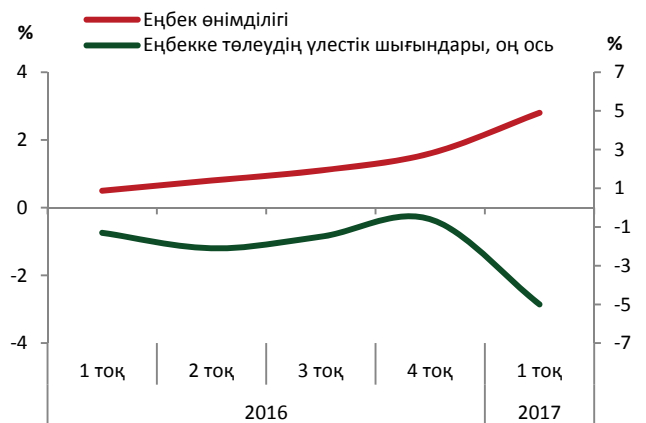
2016 жылғы үшінші тоқсаннан бастап, жұмыссыздықтың деңгейі өзгеріссіз қалып отыр. Экономикалық белсенділіктің жалпы қалпына келуі, мемлекеттік жұмыспен қамту және экономиканы ынталандыру бағдарламаларын іске асыру шеңберінде

50-график. Номиналды және нақты жалақының индекстері, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

51-график. Еңбек өнімділігінің және еңбектің күшіне салыстырмалы шығындардың серпіні, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

жұмыс орындарын құруды жалғастыру, сондай-ақ экономика салаларының басым бөлігінде өндіріс көлемдерінің өсуі қосымша жұмыс орындарын құруға және жұмыссыздықтың тұрақты деңгейде сақталуына ықпал етті.

2017 жылғы екінші тоқсанда жұмыспен қамтылған халық саны 0,7%-ға ұлғайды. Жалдамалы қызметкерлер санының өсуі (1,3%-ға) және өздігінен жұмыспен қамтылған халық санының қысқаруы (0,9%-ға) үрдісі сақталып отыр (52-график).

Экономика салалары бөлігінде (53-график) жалдамалы қызметкерлер саны басқарушылық және қосымша қызмет көрсету саласындағы қызметте (10,9%-ға), тұру және тамақтандыру қызметтерінде (5,4%-ға), көлікте (4,2%-ға), денсаулық сақтауда (3,6%-ға), тау-кен өндіру өнеркәсібінде (2,9%-ға), білім беруде (2,9%-ға) және саудада (2,7%-ға) өсті. Сонымен қоса, байланыс саласында (16,2%-ға), кәсіптік, ғылыми және техникалық қызметте (6,0%-ға), ауыл шаруашылығында (4,6%-ға), құрылыста (4,5%-ға) және өңдейтін өнеркәсіпте (4,2%-ға) жалдамалы қызметкерлер санының төмендеуі байқалды.

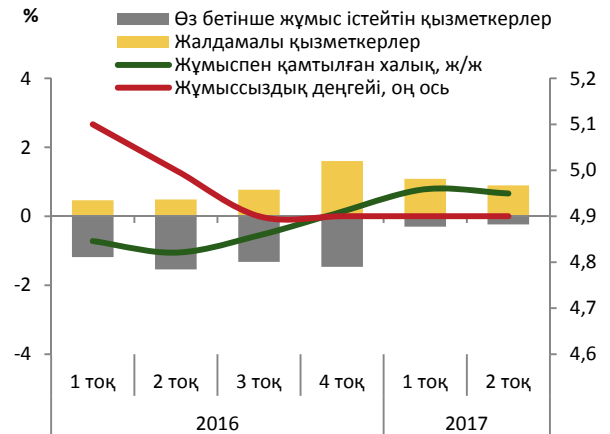
2.4 Бюджет саясаты

Бюджет саясаты экономиканы ынталандыруға, негізгі әлеуметтік салаларды дамытуға қосымша қарқын беруге, халық өмірінің тұрғын үй-коммуналдық жағдайларын жақсартуға, қаржы секторының проблемаларын шешуге бағытталды.

Екінші тоқсанда 2016 жылғы тиісті тоқсанмен салыстырғанда мемлекеттік бюджетке түсімдер 18,6%-ға ұлғайды.

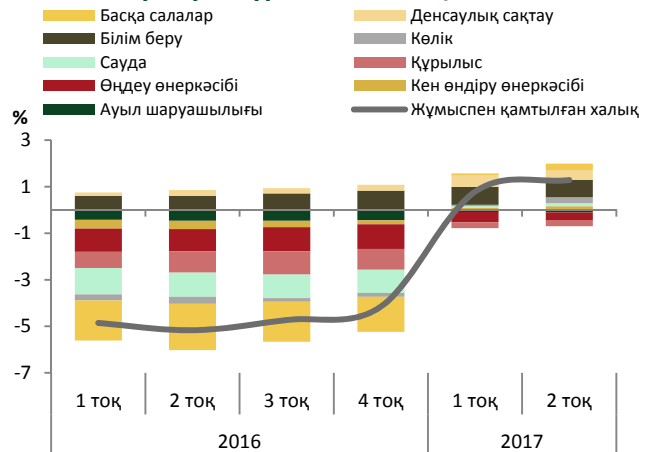
Мемлекеттік бюджеттің кірістерін салыстырып қарағанда 18,0%-ға немесе ІЖӨ-ге қатысты 25,7%-ға (2016 жылғы екінші

52-график. Жұмыссыздық деңгейі, жұмыспен қамтылған халық құрылымының өсімі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

53-график. Экономикалық қызметтің түрлері бойынша жалдамалы қызметкерлер* құрылымының өсімі

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

* - кәсіпкерлік қызметпен шұғылданатын шағын кәсіпорындар ескерілмеген

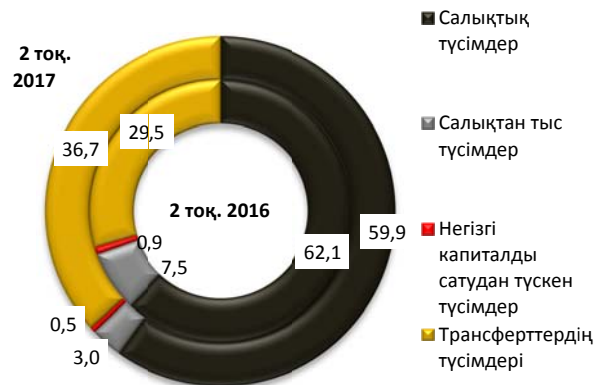
тоқсанда ІЖӨ-ге қатысты 22,8%-ға) өсті. Кірістер құрылымындағы өсім салық түсімдері (13,8%) және трансферттер (1,5 есе) бойынша орын алды. Кірістер құрылымындағы трансферттердің үлес салмағы 29,5%-дан 36,7%-ға дейін өсті, салықтық және салықтық емес түсімдердің үлесі төмендеді (тиісінше 2,2% және 4,5%) (54-график).

2017 жылға ҚР Ұлттық қорынан республикалық бюджетке бөлінетін кепілдік берілген трансферт 2,88 трлн. теңге мөлшерінде бекітілді, бірінші жартыжылдықтың қорытындысы бойынша жоспар 50,7%-ға орындалды. 2016 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда бюджетке келіп түскен, кепілдік берілген трансферт сомасы екі есеге өсті және ІЖӨ-нің 8,3%-ын құрады. Ұлттық қордан алынатын нысаналы трансферт 122 млрд. теңгені құрады, бұл 2016 жылғы екінші тоқсандағы тиісті сомадан екі есеге аз болып табылады.

Мемлекеттік бюджеттің шығындары 2016 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда 16,6%-ға өсті, шығындар сомасы ІЖӨ-нің 21,7%-нан 24,2%-на дейін артты.

Шығындардың айтарлықтай ұлғаюы тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықта (1,8 есеге), ауыл, су, орман және балық шаруашылығында, ерекше қорғалатын табиғи аумақтарда, қоршаған орта мен жануарлар әлемін қорғауға, жер қатынастарына (1,6 есе), қорғанысқа (41%), қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздікке (30,4%), өнеркәсіпке, сәулет және құрылыс қызметіне (45%-ға) жұмсалды (55-график). Соған қарамастан, шығындардағы ең көп үлес салмағы жиынтығында мемлекеттік шығынның 55,2%-ын құрайтын (2016 жылғы екінші тоқсанда 53,8%) білім беру, денсаулық сақтау салаларында және әлеуметтік шығыстарда орын алуын жалғастырды. Осы баптар бойынша шығыстар: әлеуметтік көмек және әлеуметтік қамсыздандыру 11,5%-ға, денсаулық сақтау 1,5 есеге және білім беру 13,3%-ға ұлғайды. Осы бағыттар бойынша

54-график. Мемлекеттік кірістер құрылымы

Дереккөзі: ҚР Қаржы министрлігі, ҚРҰБ есептері

55-график. Мемлекеттік бюджеттің шығындар серпіні, млрд.теңге

Дереккөзі: ҚР Қаржы министрлігі

шығындардың ұлғаюы әлеуметтік төлемдердің артуына, денсаулық сақтау және білім беру жүйесінде реформалар жүргізуге байланысты орын алды.

2017 жылғы екінші тоқсандағы мемлекеттік бюджет кірістерінің 165,6 млрд. теңгедегі шығындардан асып түсуіне қарамастан, мемлекеттік бюджет 78,9 млрд. теңгедегі немесе ІЖӨ-нің 0,8%-дағы тапшылықпен қалыптасты. Мысалы, оң сальдо бюджеттік кредиттер (сальдо 150,8 млрд. теңгені құрады) және қаржылық активтер (93,7 млрд. теңге) бойынша операциялар есебінен өтелді. Қаржылық активтерді сатып алу сияқты бюджеттік кредиттерді беру 2016 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 1,7 есе өсті. Бюджеттік кредиттер жылу, сумен қамтамасыз ету және су жеткізу жүйелерін жаңғыртуға және оның құрылысына, сондай-ақ агроөнеркәсіптік кешенді дамытуға жұмсалды. Қаржы активтерімен операциялар, өз кезегінде, елдің қаржы жүйесін қалыпқа келтіруге тартылды.

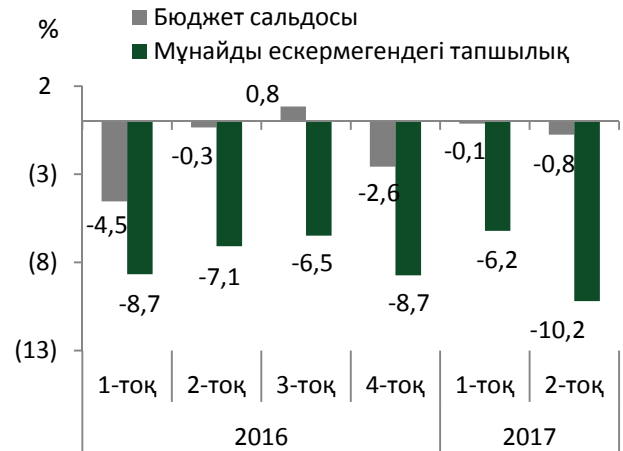
Мұнайға жатпайтын тапшылық 2016 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда 1,5 есе ұлғайды және ІЖӨ-нің 10,2%-ын құрады (56-график).

2.5 Төлем балансы

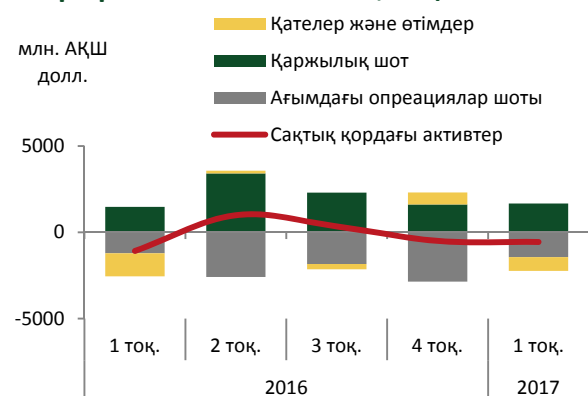
2017 жылғы бірінші тоқсанда мұнайдың әлемдік бағасын қалпына келтіру және «Қашаған» кен орнында коммерциялық өндіруді іске қосу барысында тауарлар экспорты көлемінің өсуі байқалды, бұл шетелдік тікелей инвесторларға кірісті төлеуді ұлғайтуға әсерін тигізді. Қаржы шотының операциялары ағымдағы шоттың тапшылығын ішінара қаржыландыра отырып, төлем балансының 0,6 млрд. АҚШ долларында жалпы оң сальдосын қамтамасыз етті (57-график).

Тікелей инвестициялар бойынша экспорттық кірістердің және резиденттер шығыстарының ұлғаюы ағымдағы шот тапшылығын 2016 жылғы бірінші тоқсандағы

56-график. Мемлекеттік бюджет және мұнайсыз сальдосы ІЖӨ-ге %-бен

57-график. Төлем балансы, тоқсанға

Дереккөзі: ҚРҰБ

1,2 млрд. АҚШ долларымен салыстырғанда 1,4 млрд. АҚШ долларына дейін (немесе ІЖӨ-ге 4,5%) шамалы ғана кеңейтуге алып келді (58-график).

Энергия тасымалдаушыларға әлемдік бағаның серпіні тауар экспортының көлемі өзгеруінің негізгі факторы болып қалуын жалғастырды (59-график). 2016 жылдың ұқсас тоқсанымен салыстырғанда мұнай бағасының едәуір өсуі нәтижесінде тауарлар экспорты 11,0 млрд. АҚШ долларына дейін 29,5%-ға ұлғайды.

Астық экспортын қоспағанда, экспорт құнының өсімі шамамен тауарлардың барлық негізгі топтары бойынша орын алды. Минералды өнімнің экспорты 36,9%-ға, оның ішінде мұнай және газ конденсаты экспортының құны 33,5%-ға, қара металдар 73,8%-ға және түрлі-түсті металдар 24,2%-ға өсті. Астық экспорты 26,6%-ға төмендеді.

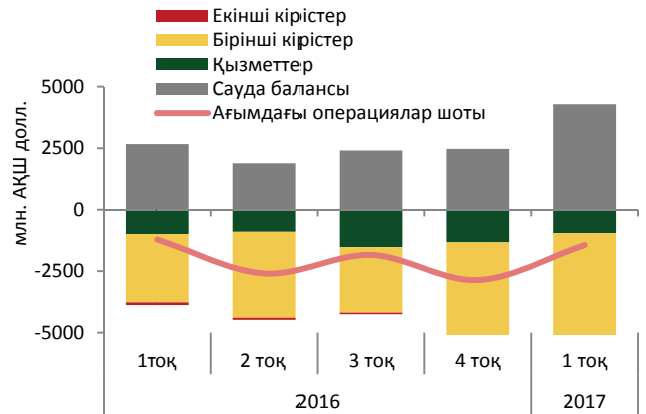
Тауар импорты 15,1%-ға ұлғайды. Өсім азық-түлікке жатпайтын тұтынушылық тауарларды әкелу 21,2%-ға, аралық өнеркәсіптік тұтыну тауарларын және инвестициялық тауарларды әкету тиісінше 19,8%-ға және 8,2%-ға ұлғаюына байланысты болды. Негізгі сауда әріптестері Ресей мен Қытай бойынша тауарлар импортының ұлғаюы тиісінше 41,5% және 23,7% болды.

Тауарлар импортының өсу қарқынына қарағанда, экспорттың барынша тез өсу қарқыны (1,6 есеге) сауда балансының оң сальдосының ұлғаюын қамтамасыз етті.

Халықаралық қызметтер балансының тапшылығы 4,2%-ға қысқарды. Қызметтер экспорты құрылыс және көлік қызметтері (ел аумағы арқылы мұнай мен газдың құбыр арқылы өткізу транзиті бойынша қызметтер) экспортының қысқаруы есебінен 3,6%-ға төмендеді.

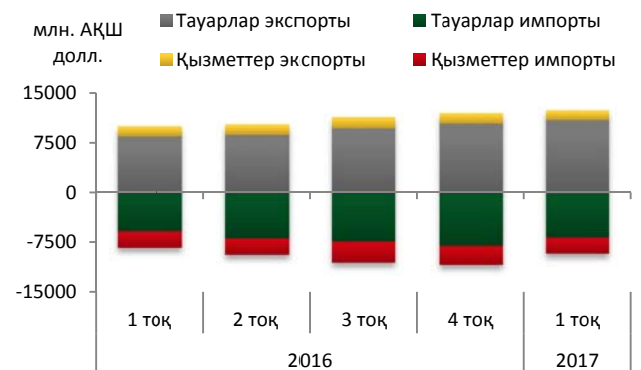
Халықаралық қызметтер импорты 3,8%-ға төмендеді, бұл негізінен республика аумағында ірі инфрақұрылымдық жобаларды іске асыруда бейрезиденттердің қатысуына байланысты құрылыс және басқа да іскерлік қызметтер импортының

58-график. Ағымдағы операциялар шоты

Дереккөзі: ҚРҰБ

59-график. Тауарлар және қызметтер экспорты және импорты

Дереккөзі: ҚРҰБ

төмендеуімен қамтамасыз етілді. Сонымен қоса, бейрезиденттердің көлік қызметтерін төлеуге жұмсалатын резиденттер шығыстарының 6,7%-ға және шетелге сапарларының 6,5%-ға өсуі байқалды.

Теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 14,9%-ға өсті (теңгенің ТМД және қалған елдердің валюталар қоржынына қатысты нақты көрсетуде нығаюы орын алды). Бұл ретте, ТМД елдерінің валюталар қоржынына қатысты теңге 7,7%-ға әлсіреді, ал қалған елдердің валюталары қоржынына қатысты 21,6%-ға нығайды. Нақты көрсетуде теңге алдыңғы кезеңнің тиісті тоқсанына қатысы бойынша АҚШ долларына қатысты 16,1%-ға, еуроға қатысты 21,1%-ға, юаньға қатысты 23,9%-ға нығайды, ал рубльге қатысты 9,2%-ға әлсіреді. Бәсекеге қабілеттіліктің базалық деңгейіне қатысты нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 2013 жылғы желтоқсанда 18,3%-ға төмендеді, бұл қазақстандық тауарлардың бағамдық бәсекеге қабілеттілігінің сақталуын куәландырады (60-график).

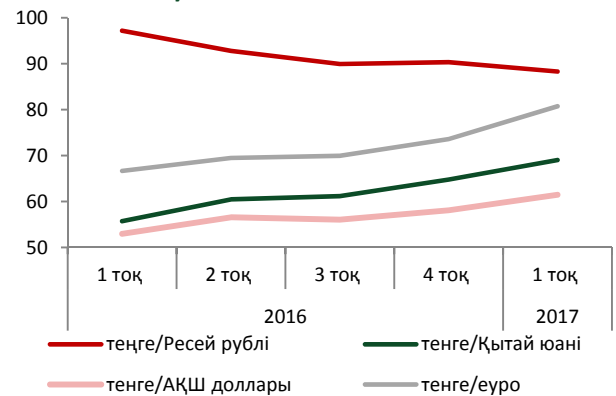
Бастапқы кірістердің теріс сальдосы 1,7 есеге өсті. Ұлғаю шетелдік тікелей инвесторлар кірістерінің шамамен 2 есеге өсуіне негізделді, олардың жартысынан астамы мұнай-газ саласындағы қазақстандық еншілес кәсіпорындарды қаржыландыруға жұмсалды.

Қаржы шоты бойынша (резервтік активтерді қоспағанда) резиденттердің активтерін төмендету кезінде олардың міндеттемелерінің өсуі есебінен капиталдың 1,7 млрд. АҚШ долларына тең таза әкелінуі қалыптасты.

Төлем балансын қаржыландырудың негізгі көзі шетелдік тікелей инвестициялар (ШТИ) болды, олардың әкелінуі ішінара бағалы қағаздардағы резиденттер активтерінің өсуіне байланысты әкетілуімен өтелді (61-график).

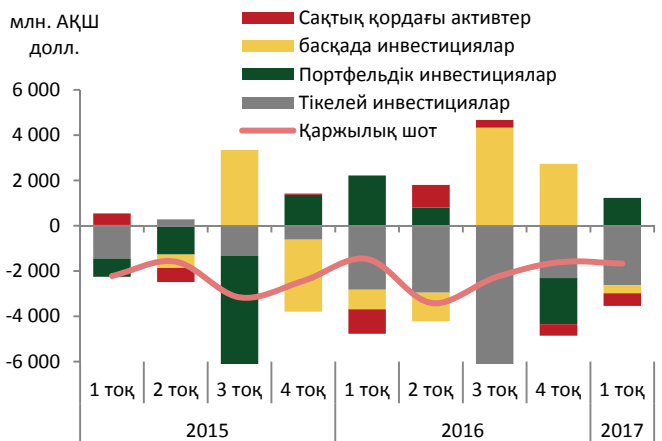
Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша 2,6 млрд. АҚШ доллары

60-график. Теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі (желтоқсан 2013 = 100%)

Дереккөзі: ҚРҰБ

61-график. Қаржылық шоты

Дереккөзі: ҚРҰБ

мөлшеріндегі таза әкеліну (2016 жылғы бірінші тоқсанда 2,8 млрд. АҚШ доллары) негізінен шетелдік тікелей инвесторлар кірістерін қайта инвестициялаумен, сондай-ақ шетелдік тел кәсіпорындардан фирмааралық қарыз алумен қамтамасыз етілді. ШТИ негізгі салымдары мұнайгаз секторының кәсіпорындарын, металлургия өнеркәсібін және көтерме және бөлшек сауда кәсіпорындарын қаржыландыруға бағытталды.

Портфельдік инвестициялар бойынша таза әкеліну негізінен резиденттердің шетелдік активтерінің 1,4 млрд. АҚШ долларына өсуі есебінен 1,2 млрд. АҚШ долларында (ҚР Ұлттық қорының активтері мен зейнетақы активтерін шетелдік бағалы қағаздарға салу) қалыптасты. Портфельдік инвестициялар бойынша міндеттемелердің 149 млн. АҚШ долларына өсуі резиденттердің Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттарын сатып алумен, қазақстандық банктердің шетелдік нарықтарға шығарылған борыштық бағалы қағаздарын өтемақымен ішінара өтеуімен қамтамасыз етілді.

Басқа инвестициялар бойынша 361 млн. АҚШ долларында нетто-әкеліну байқалды, бұл негізінен банктердің және ҚР Ұлттық қорының жиынтығында 1,8 млрд. АҚШ долларын құрайтын шетелдік шоттардағы активтерінің қысқаруымен қамтамасыз етілді. Сонымен бірге, орта және ұзақ мерзімді борыштық құралдар бойынша банктердің және банктік емес ұйымдардың ұзақ мерзімді қарыздары бойынша міндеттемелерінің 0,7 млрд. АҚШ долларына қысқаруына байланысты нетто-әкетілу байқалады.

II. НЕГІЗГІ МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕР БОЛЖАМЫ ЖӘНЕ АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫНЫҢ БҰДАН БЫЛАЙҒЫ БАҒЫТТАРЫ

Макроэкономикалық көрсеткіштердің болжамы 2017 жылғы 3 тамыздағы жағдай бойынша статистикалық ақпарат негізінде дайындалды.

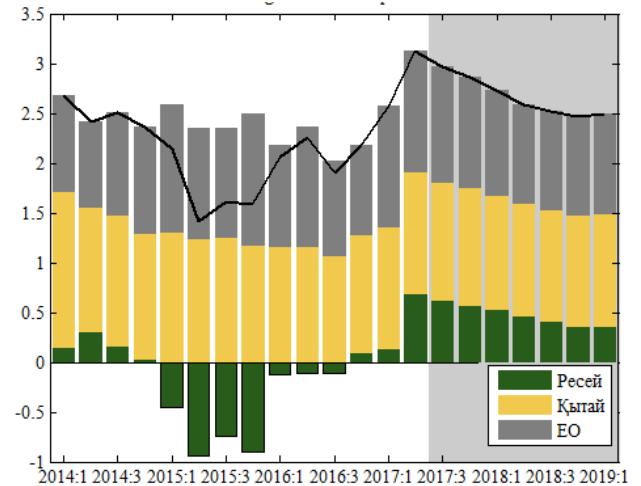
1. БОЛЖАМДАРҒА АРНАЛҒАН СЫРТҚЫ ӨЛШЕМДЕРДІҢ НЕГІЗГІ ЖОРАМАЛДАРЫ

2017 жылғы бірінші тоқсанда үлесіне Қазақстанның жалпы сыртқы тауар айналымының 58,0%-ы тиесілі Ресей, ЕО және Қытай тарапынан қазақстандық экспорттық тауарларға деген сұранысқа байланысты сауда талаптарына қатысты алғышарттар 2017 жылғы бірінші тоқсандағы Инфляцияға шолудағы алдыңғы болжамдармен салыстырғанда қатты өзгерістерге ұшырай қойған жоқ.

Халықаралық ұйымдардың бағалауын ескеретін Ұлттық Банктің күтулеріне сәйкес ортамерзімді кезеңде сыртқы сұраныстың қалпына келуі күтілуде, ол Қазақстандағы экономикалық өсуге ықпал етеді. Сыртқы сұраныстың кеңеюі көбінесе Ресей экономикасының оң өсу қарқынын қалпына келтіру есебінен, сондай-ақ Қытай экономикасының өз әлеуетіне қарағанда қалыпты өсуі және ЕО-дағы әлсіз экономикалық өсім есебінен болады (62-график).

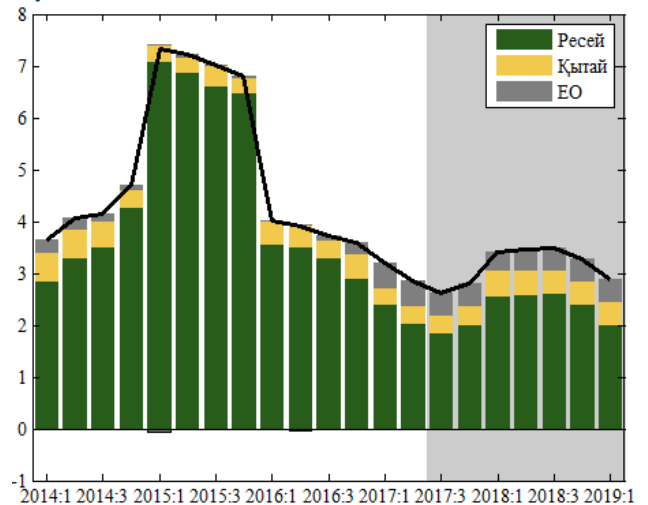
Саудадағы негізгі әріптес елдердегі инфляцияның аясы бұрынғы болжам раундымен салыстырғанда төмендеп кетті (63-график). Қайта бағалау, негізінен, инфляциялық күтулердің төмендеу процесін тоқтата тұру аясында Ресей Федерациясында неғұрлым жоғары инфляцияны күту себебінен болды. Дегенмен де, орта мерзімді кезеңде инфляция жария еткен мақсаттың төңірегінде күтіледі. Импортталатын тауарлар тарапынан аздаған инфляциялық қысым ЕО және Қытайдағы инфляция бойынша нысаналы мәндерге қол жеткізуге байланысты байқалады.

62-график. Қазақстанның негізгі саудаттық серіктес елдер бойынша сыртқы сараланған ІЖӨ-нің декомпозициясы, %, ж/ж

Дереккөз: ҚРҰБ-тың есептеулері

63-график. Қазақстанның негізгі саудаттық серіктес елдер бойынша импорттағы үлесі бойынша сараланған инфляция, %, ж/ж

Дереккөз: ҚРҰБ-тың есептеулері

Қысқа мерзімді кезеңде ауа-райы мен климаттық жағдайдың нашарлауы жағдайында азық-түлік тауарларының әлемдік бағаларының аздап өсуі күтілуде. Ортамерзімді кезеңде азық-түлік тауарларының әлемдік бағаларының тұрақтануы күтіледі. Нәтижесінде аталған фактор қысқа мерзімді кезеңде проинфляциялық қысым және ортамерзімді кезеңде бейтарап қысым көрсететін болады.

Brent маркалы мұнайдың бағасы 2016 жылғы желтоқсаннан бастап 2017 жылғы мамыр аралығында бір баррель үшін 50 АҚШ долларынан жоғары деңгейде болды және 2017 жылғы екінші тоқсанда ол бір баррель үшін 49,7 АҚШ доллары болды. Шикізат нарығы бойынша салыстырмалы тұрақты күтулерді ескере отырып, негізгі сценарий ретінде мұнай бағасын бір баррель үшін 50 АҚШ доллары деңгейінде пайымдайтын сценарий қарастырылды.

Орта мерзімді кезеңдегі сыртқы монетарлық талаптарға қатысты күтулер өзгерген жоқ. АҚШ ФРЖ федералдық қоры бойынша мөлшерлеменің одан әрі ұлғаюы аясында күтулердің аясында бұрынғыдай монетарлық талаптардың күшейтілуі болжанып отыр.

2. БАЗАЛЫҚ СЦЕНАРИЙ БОЙЫНША БОЛЖАМ

Мұнай бағасы бір баррель үшін 50 АҚШ доллары болғанда Қазақстанның ІЖӨ нақты өсу болжамы 2017 жылы 3,1% деңгейде болады деп күтілуде. Экономикалық белсенділікті қалпына келтіру 2017 жылғы екінші тоқсанда, бұрын күтілгеннен де аса жоғары қарқында болды. Сыртқы экономикалық конъюнктураның жақсаруы, ішкі сұраныстың біртіндеп қалпына келуі және экономиканы ынталандырудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асыруды жалғастыру аясында өндіріс көлемдерінің өсуі экономиканың барлық негізгі салаларында тіркелді. Негізгі капиталға инвестициялардың орташа өсуі сақталды. Нәтижесінде нақты ІЖӨ-нің өсуін бағалау қысқа мерзімді кезеңде біршама оң бола бастады.

Экономикалық өсудің негізгі қозғаушы күші үй шаруашылықтарын жаңа экономикалық талаптарға бейімдеу, негізгі капиталға инвестициялардың және минералдық ресурстарды өндіру көлемінің және өндірісінің өсуі нәтижесінде ішкі тұтынуды қалпына келтіру болмақ. Ішкі тұтынуды қалпына келтіруден болатын оң әсер импорттың артуымен ішінара өтелетін болады. Сонымен қатар, нақты пайыздық мөлшерлеме бейтарап әсер етеді деп күтілуде, яғни орта мерзімді кезеңде ішкі тұтынуды ұстап тұратын болады.

Нәтижесінде, қайта өңдеу және өндіру өнеркәсібіндегі жоғары өсу қарқыны 2017 жылы өсу қарқынының жылдамдауына әсер етті, ол неғұрлым жоғары базаға әкелді, және тиісінше, 2018 жылы өсу қарқыны 3,0%-ға дейін төмендеу жағына қайта қаралды (64-график).

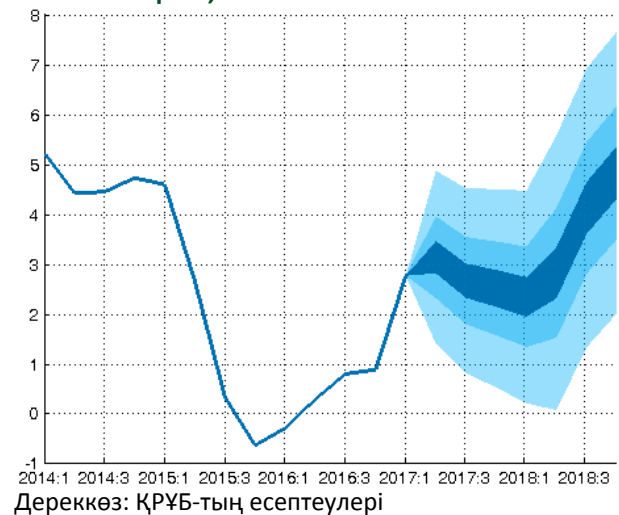
Ұзақ мерзімді кезеңде ІЖӨ-нің өсуі өзінің әлеуетті мәніне жетуге ұмтылады. Ұлттық Банктің бағалауы бойынша, шығарылым 2018 жылғы екінші тоқсаннан бастап өзінің әлеуетті деңгейінен жоғары болады және әлсіз проинфляциялық қысым жасайды, яғни ақша-кредит саясатының әсер етуін талап етпейді. Қазақстан экономикасы өсуінің ұзақ мерзімді әлеуеті бұрынғыдай 3-4%-дық деңгейде бағаланады.

Нақты экспорттың болжамы 2017 жылғы бірінші тоқсандағы инфляцияға шолумен салыстырғанда айтарлықтай өзгерістерге ұшыраған жоқ, тиісінше, таза экспорттың ІЖӨ-нің өсуіне үлесін бағалау өзгерген жоқ.

Ішкі тұтынуды қалпына келтіру қарқыны, күтілгендей, өсуін жалғастырады, ол бөлшек тауар айналымы бойынша деректермен расталады, дегенмен де, бұл өсім нақты еңбекақы мен кірістердің жеке тұлғаларды кредиттеудің өсуі аясында төмендеуіне байланысты шектеулі сипатқа ие.

Ішкі жинақтың өсуі бойынша күтулер де өзгерген жоқ. Болжамды кезеңде жалпы жинақ өңдеу және тау-кен өндіру өнеркәсібі, жылжымайтын мүлікпен операциялар, ауыл шаруашылығы мен көлік салаларында негізгі

64 - график. ІЖӨ, өткен жылдың тоқсанына сәйкес тоқсан, %

капиталға инвестициялар есебінен өсетін болады. Қарыз қаражатын тартудың баға талаптарын жақсарту, атап айтқанда, қорландыру құнының төмендеуі, кәсіпорындардың оң қаржылық көрсеткіштері және айырбастау бағамының өзінің тең салмақты жағдайына біртіндеп қол жеткізуі аясында инвестицияларды қаржыландыру талаптарының одан әрі жақсаруы байқалады, ол импорттық инвестициялық тауарлардың қолжетімділігін арттырады.

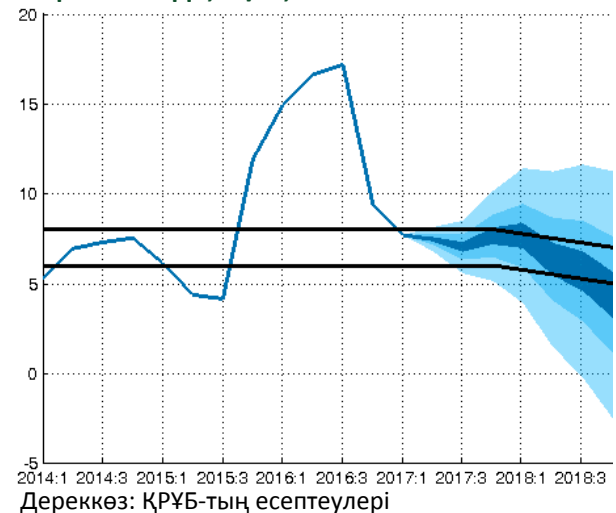
Базалық сценарийге сәйкес ортамерзімді кезеңде нақты тиімді айырбастау бағамын нығаюы болады. Алайда, аталған нығаю нақты тиімді айырбастау бағамының әсерінің асимметриялығын ескере отырып, инфляциялық процестерге шектеулі қысым көрсететін болады, ол ұстамды ақша-кредит саясатын жүргізуді талап етеді.

Аталған нығаю инфляциялық үдерістердің төмендеуімен, барлық болжамды кезеңдерде мұнай бағасының бір баррель үшін 50\$ деңгейінде тұрақтануы нәтижесінде номиналды айырбастау бағамының нығаюымен негізделеді.

Ортамерзімді болжамдарда мемлекеттік тұтынудың алғышарттары өткен тоқсанмен салыстырғанда өзгерген жоқ - фискалды саясаттың позициясы ынталандыру сипатында болады.

Базалық сценарий жағдайында 2017 жылдың екінші жарты жылының ішінде азық-түлік тауарлары нарығындағы ұсыныс күйзелісіне байланысты 6-8%-дық нысаналы дәліздің жоғарғы шекарасына жақын болады (65-график). Күйзелістерді бастан өткерілуіне қарай, инфляцияның 2017 жылмен салыстырғанда орта мерзімді перспективада неғұрлым төмен нысаналы дәлізге кіруі күтіледі. Оған мұнай бағасының тұрақтылығы, нақты тиімді айырбастау бағамының өзінің тең салмақты мәндерге жақын болуы, нақты еңбекақы төлемдерінің және халықтың кірістерінің қысқаруы аясында шығарылымның оң әлсіз айырмасы, сондай-ақ инфляциялық күтулердің

65-график. Инфляция, орташа алғанда тоқсан ішінде, ж/ж, %

төмендеуі және өзгеріссіз қалуы ықпал ететін болады.

Инфляцияның болжамдарын ескере, Қазақстан экономикасының әлеуетті өсуін назарға ала отырып, базалық мөлшерлеменің динамикасы бейтарап ақша-кредит саясатты көрсетеді.

3.ОРТАМЕРЗІМДІ ПЕРСПЕКТИВАДАҒЫ ТӘУЕКЕЛДЕР

Болжанатын басты тәуекел болжанатын толық кезең ішінде Brent маркалы мұнай бағасының төмендеуі болып қалады.

Мәселен, базалық сценариймен қатар, неғұрлым жоғары инфляция және ІЖӨ-нің неғұрлым ұстамды өсу қарқыны болжанатын бір баррель үшін 40 АҚШ доллары болатын сценарий қаралды. Аталған сценарийге сәйкес инфляцияның 2017 жылы нысаналы дәліздің шегінен тыс шығуы және 2018 жылы нысаналы дәліздің жоғарғы шекарасын қалыптастыру ықтималдығы бар. Экономиканың өсу қарқынының баяулауы күтілуде, ол сыртқы талаптардың нашарлауын бірден сезінуге байланысты негізінен 2017 жылға келеді. Берілген сценарий жағдайында Ұлттық Банктің ықтимал жауап қайтаруы ақша-кредит саясатын қатайту болмақ және монетарлық саясатты өткізу талаптары бейтараптан тоқтатуға ауысатын болады.

Іске асырылуы инфляция болжамына елеулі түрде әсер ететін қосымша сценарийлер:

– АҚШ-тың Ресей Федерациясына санкциялық қысымды күшейтуі қысқа мерзімді перспективада сыртқы сұраныс пен инфляция тұрғысынан бейтарап болып табылады және Қазақстанда инфляцияның нысаналы мақсаттардан ауытқуына әкелмейді. Дегенмен де, ортамерзімді кезеңде Ресей рубльінің НТАБ-ы әлсіз болған жағдайда теңгенің құнсыздануына байланысты тәуекелдер болжамды кезеңде инфляцияның траекториясын қайта қарауға әсер етуі мүмкін;

– ағымдағы жылы азық-түлік тауарлары нарығындағы ұсыныстардың болжанбаған

күйзелістері және олардың қайта іске асырылуы болжамның базалық сценарийін іске асыру үшін белгісіздіктің маңызды факторы болады;

– орта мерзімді кезеңде Brent маркалы мұнай бағасын бір баррель үшін 30 АҚШ долларын болжайтын сценарий іске асқан кезде, инфляцияның 2017 және 2018 жылдардағы нысаналы дәліздің жоғарғы шегінен шығуы тәуекелін ұлғайтады. Ұлттық Банк инфляцияны нысаналы дәлізге кіргізу үшін барлық қолжетімді құралдарды қолдануы мүмкін;

– нақты еңбекақы төлемдерінің өсу қарқынының жалпы экономикада, сондай-ақ оның жеке секторларында еңбек өнімділігінің өсуінен асып түсуі проинфляциялық факторлардың күшеюіне әкеп соғуы мүмкін. Аталған тәуекелдің басталу ықтималдығы нақты кірістер мен еңбекақылардың теріс қарқындарымен байланысты;

– алдын-ала дайындықсыз ФРЖ саясатының күрт және айтарлықтай күшеюі ауқымды активтерді қайта бөлуге әсер етеді және де инфляциялық күтулерді күшейтуі мүмкін;

– негізгі айнымалыларды болжау кезінде есепке алынбайтын мұнай бағасының жоғары құбылмалығы девальвациялық және инфляциялық күтулердің күшеюіне ықпал етіп, долларсыздандыру қарқыны тоқтауы мүмкін, ол болжанып отырған өлшемдерге теріс әсерін тигізетін болады;

– болжамда инфляциялық күтулердің төмендеуі және олардың таргеттелетін деңгейлерде орнығуы ескеріледі. Инфляциялық күтулер өскен жағдайда инфляцияның нақты траекториясы болжамдалғаннан жоғары қалыптасады.

НЕГІЗГІ ТЕРМИНДЕР ЖӘНЕ ҰҒЫМДАР

Базалық инфляция – әкімшілік, оқиғалық және маусымдық сипаттағы жекелеген факторлардың ықпалымен бағаның қысқамерзімді біркелкі емес өзгерістерін болдырмайтын инфляция.

Базалық мөлшерлеме – Ұлттық Банктің ақша нарығындағы бір күндік операциялары бойынша нысаналы пайыздық мөлшерлеме.

Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы – ұзақ уақыт бойы өндіріс барысында пайдаланылатын қаржылық емес активтердің өсуі. Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы мынадай құрамдас бөліктерден тұрады: а) есептен шығаруды шегергенде, жаңа және қолданыстағы негізгі қорларды сатып алу; б) жасалған материалдық активтерді ірі жақсартуға шығындар; в) жасалмаған материалдық активтерді жақсартуға шығындар; г) жасалмаған шығындарға меншік құқығын беруге байланысты шығыстар.

Валюталық своп – бір валютаның белгілі бір санын басқасына әр түрлі екі валюталау күнімен айырбастай отырып бір мезгілде сатып алу мен сатуды болжайтын валюталық мәміле. Ұлттық Банктің «валюталық своп» мәмілелері шетел валютасының қамтамасыз етуімен белгіленген пайыздық мөлшерлеме бойынша «овернайт» шарттарымен теңгедегі өтімділікті беру құралы болып табылады.

Ішкі жалпы өнім – өндірістің пайдаланылған факторларының ұлттық тиесілігіне қарамастан, тұтыну, экспорт және жинақтау үшін мемлекеттің аумағында экономиканың барлық салаларында жасалған барлық соңғы тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің (яғни тікелей пайдалануға арналған) нарықтық құнын көрсететін көрсеткіш.

Ақша базасы (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша) Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша, банктердің аударылатын және басқа да депозиттері, банктік емес қаржы ұйымдарының аударылатын депозиттері және мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары.

Ақша массасы (М3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстарының шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшаның және банктік емес резидент заңды тұлғалардың және халықтың ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа да депозиттерінен тұрады.

Экономиканы долларландыру – шетел валютасы (көп жағдайда – АҚШ доллары) ел ішіндегі немесе оның экономикасының жекелеген секторларында операцияларды жүзеге асыру үшін қолданыла бастайтын жағдай, бұл ретте ұлттық валюта ішкі ақша айналымынан ығыстырылады, жинақтау, құн өлшемі және төлем құралы болады.

Тұтыну бағаларының индексі (бұдан әрі – ТБИ) – халықтың тұтыну үшін сатып алатын тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаның жалпы деңгейінің өзгеруі. Инфляцияны есептеу үшін Қазақстанның тұтынушылық қоржыны үй шаруашылықтары шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуындағы ең көп үлестік салмақты алатын тауар мен көрсетілетін қызметті қамтиды. ТБИ тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің белгіленген жиынтығының ағымдағы кезеңнің бағасымен құнының оның алдыңғы (базистік) кезеңнің бағасымен құнына қатынасы ретінде

есептеледі. Индексті Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті есептейді.

Инфляция – тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаның жалпы деңгейінің өсуі. Қазақстандағы инфляция тұтыну бағаларының индексімен өлшенеді.

Инфляциялық таргеттеу – инфляцияның нысаналы деңгейіне қолжеткізуге бағдарланған ақша-кредит саясатының режімі.

Бұл режімнің артықшылығы инфляцияны төмендету және төмен деңгейде тұрақтандыру түрінде ақша-кредит саясатының мақсаттарын нақты сәйкестендіру болып табылады. Орталық банктің бір мақсатқа нақты бағдарлануы нарықтардың орталық банкке деген сенімін әлеуетті түрде арттырады. Сонымен қатар инфляцияны төмендету және оның төмен қарқындарын тиімді ұстап тұру түпкілікті нәтижесінде экономиканың тұрақты өсуін қолдайды.

Композиттік индикатор – экономиканың нақты секторын дамытудың қысқамерзімді үрдістерін көрсету үшін қызмет ететін жинақтаушы индикатор. Композиттік индикатор ілгері жүру қасиетіне ие бола отырып, экономикада ілгерілеу және құлдылау болған және өзгерген кезде циклдік өзгеруді көрсету және ауысу нүктелерін анықтау үшін қолданылады. Композиттік индикатор конъюнктуралық зерттеулердің қатысушылары болып табылатын Ұлттық Банктің кәсіпорындары жүргізетін сауалнамалардың нәтижелері негізінде қалыптасады.

Қысқамерзімді экономикалық индикатор жеделділікті қамтамасыз ету мақсатында есептеледі және ІЖӨ-нің 60%-нан асатын базалық салалар: ауыл шаруашылығы, өнеркәсіп, құрылыс, сауда,

көлік және байланыс бойынша шығарылымдар индекстерінің өзгеруіне негізделеді. Көрсеткіш бақыланбайтын экономика бойынша есептелмей және басқа макроэкономикалық түзетулерді қолданбай қалыптастырылады.

Кредиттік аукциондар – Ұлттық Банктің бағалы қағаздарын кері сата отырып сатып алу бойынша аукционы.

Ең төменгі резервтік талаптар (ЕТРТ) – банк өз кассасында қолма-қол ақша және Ұлттық Банктің корреспонденттік шоттарында ұлттық валютадағы (резервтік активтер) ақша түрінде ұстайтын банктің міндеттемелері сомасынан міндетті үлес. Банктердің резервтелетін міндеттемелер көлемін ЕТРТ нормативтері реттейді.

Ақша-кредит саясатының номиналдық зәкірі. Белгілі бір көрсеткіш, оның ішінде макроэкономикалық көрсеткіш, оның көмегімен Ұлттық Банк ақша-кредит саясатының түпкілікті мақсатына ықпал етеді.

Инфляцияны реттеу мақсатында орталық банктер өздері тікелей басқара алатын немесе «номиналдық зәкір» (nominal anchors) деп аталатын көрсеткіштерге ықпал етеді. «Номиналдық зәкір» ретінде мысалы, ақша массасы ақшалай таргеттеу режімі кезінде, валюталық бағам айырбастау бағамын таргеттеген кезде, ақша нарығының қысқамерзімді мөлшерлемелері инфляциялық таргеттеу кезінде болуы мүмкін. Орталық банктің қандай да болмасын «зәкірін» таңдауы ел экономикасының ерекшелігіне және онда қалыптасқан ақша және қаржы нарығы жүйесіне, сондай-ақ ақша-кредит саясатының режіміне байланысты.

Кері РЕПО – бағалы қағазды белгілі бір мерзімнен кейін бұрын белгіленген бағамен кері сату міндеттемесімен сатып алу мәмілесі. Ұлттық Банк бағалы қағаздар

кепілімен банктерге теңгедегі өтімділік беру мақсатында Ұлттық Банктің кепілмен қамтамасыз ету тізбесіне сәйкес кері РЕПО операцияларын жүргізеді.

Ашық нарықтағы операциялар – базалық мөлшерлеме аясында пайыздық мөлшерлемелердің деңгейін қалыптастыру мақсатында ақша нарығындағы өтімділікті беру немесе алу үшін Ұлттық Банктің аукциондар нысанындағы жүйелі операциялары.

Тұрақты қолжетімділік (тұрақты тетік) операциялары – ашық нарықтағы операциялардың нәтижелері бойынша қалыптасқан өтімділік көлемін түзету бойынша ақша-кредит саясатының құралдары. Тұрақты тетіктер мәміленің бір тарабының субъектісі Ұлттық Банк болып табылатын екіжақты мәмілелер шеңберінде жүзеге асырылады. Бұл операциялар банктердің бастамасы бойынша жүргізіледі.

Аударым депозиттері – бұл 1) кез келген сәтте номинал бойынша ақшаны айыппұлдар мен шектеулерсіз айналдыруға болатын; 2) чектің, траттың немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын барлық депозиттер. Аударым депозиттері тар ақша базасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі аяқталғаннан кейін ғана алынуы немесе көбіне жинақтау тетігіне қойылатын талаптарға жауап беретін қарапайым коммерциялық операцияларда пайдалану үшін оларды қолайсыздық ететін түрлі шектеулері болуы мүмкін жинақтау және мерзімді депозиттер. Сонымен қатар, басқа депозиттер аударылмайтын салымдар мен шетел валютасында көрсетілген депозиттерден де тұрады.

Әлеуетті шығарылым. Экономикадағы өндіріс факторларын толық іске қосу және

толық жұмыспен қамту кезінде қол жеткізуге болатын шығарылым деңгейін көрсетеді. Өндірілуі мүмкін және бағалардың өсу қарқынының өзгеруіне алғышарттар құрмастан-ақ іске асырылуы мүмкін өнім көлемін көрсетеді.

Тұтыну себеті – бұл адамның немесе отбасының айлық (жылдық) тұтынуының типті деңгейі мен құрылымын сипаттайтын тауарлар мен көрсетілетін қызметтер жиынтығы. Мұндай жиынтық тұтыну себетінің қолданыстағы бағамен құнына қарай ең төменгі күнкөрісті есептеу үшін пайдаланылады. Тұтыну себеті тұтынудың есептік және нақты деңгейлерін салыстырудың, сондай-ақ валюталардың сатып алыну деңгейін айқындау үшін негіз болады.

Ақша-кредит саясатының трансмиссиялық тетігінің пайыздық арнасы – орталық банктің экономикаға пайыздық мөлшерлемелерді реттеу арқылы әсерін сипаттайтын трансмиссиялық тетік арнасы.

Тікелей РЕПО – белгілі бір мерзім өткеннен кейін алдын ала белгілі бір бағамен кері сатып алу міндеттемесімен бағалы қағазды сату мәмілесі. Ұлттық Банк шектен тыс теңге өтімділігін алу мақсатында кері РЕПО мәмілесін жүргізеді.

Еркін өзгермелі айырбастау бағамы. Халықаралық валюта қорының қолданыстағы жіктеуіші бойынша өзгермелі валюта бағамының режимі шеңберінде орталық банк бағамның нарықтық факторлардың әсерімен белгіленуіне мүмкіндік бере отырып, бағамның деңгейі немесе өзгеруі үшін бағдарлар, оның ішінде операциялық бағдарлар белгілемейді. Бұл ретте орталық банк ұлттық валюта бағамының құбылмалылығын реттеу немесе оның шамадан тыс өзгеруінің алдын алу үшін, сондай-ақ қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін ішкі

валюта нарығына тұрақсыз ықпал етуді жүзеге асыру мүмкіндігін өзінде қалдырады.

Шығарылым айырмасы (ІЖӨ гәп). Пайызбен берілген ІЖӨ-нің әлеуетті шығарылымнан ауытқуы. Нақты ІЖӨ мен әлеуетті ІЖӨ-нің арасындағы белгілі бір уақыт аралығындағы айырманы білдіреді. Елде пайдаланылатын ресурстардың тиімділігін көрсететін индикатор болады. Нақты шығарылым әлеуетті шығарылымнан асып кеткен жағдайда (шығарылымның оң айырмасы) басқа да тең жағдайларда экономиканың қызып кетуіне байланысты бағаның өсу қарқынының жылдамдау үрдісінің қалыптасуы күтіледі. Теріс айырманың болуы экономикалық белсенділіктің төмен болуына байланысты бағаның өсу қарқынының болжамды баяулауын білдіреді. Шығарылымның өзінің әлеуетті деңгейінің айналысында ауытқуы экономикадағы іскерлік циклдарды көрсетеді.

Нақты айырбастау бағамы – екі елде өндірілетін тауардың салыстырмалы түрдегі бағасы, елдер арасындағы тауарлар айырбастау тепе-теңдігі. Нақты бағам номиналды бағамға, валюталар бағамдарының арақатынасына, тауарлардың ұлттық валюталардағы бағаларына байланысты.

TONIA (Tenge OverNight Index Average) мөлшерлемесі – биржада автоматты РЕПО секторында мемлекеттік бағалы қағаздармен бір жұмыс күні мерзімімен жасалған репоны ашу мәмілелері бойынша орташа алынған пайыздық мөлшерлемені білдіреді.

Ақша-кредит саясатының трансмиссиялық тетігі – ақша-кредит саясаты құралдарының экономиканың өсуі, инфляция сияқты соңғы макроэкономикалық көрсеткіштерге ықпал ету процесі.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есептемегендегі ақша базасын білдіреді.

NDF – валюталық тәуекелдерді хеджирлеу үшін пайдаланылатын жеткізілімсіз форвардтық мәмілелер.

НЕГІЗГІ ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ

- АҚШ – Америка Құрама Штаттары
БҰҰ ААШҰ – Біріккен Ұлттар Ұйымының Азық-түлік және ауыл шаруашылық ұйымы
БИ – бағалар индексі
ЕО – Еуропалық Одақ
ЕОБ – Еуропа орталық банкі
ІЖӨ – Ішкі жалпы өнім
ҚҚС- қосылған құн салығы
ҚР ҰЭМ СК – Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті
ИИДМБ – Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың мемлекеттік бағдарламасы
ҚҚБ – Қазақстан қор биржасы
ҚРҰБ – Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі
ҚР – Қазақстан Республикасы
ОПЕК – мұнай экспорттаушы елдер ұйымы
ТБИ – тұтыну бағаларының индексі
ФАО – БҰҰ Азық-түлік және ауыл шаруашылық ұйымы
ФРЖ – Федералдық резервтік жүйе
ММІ – Money Market Index
Млрд. - миллиард
Млн. - миллион
Долл. – доллар